

TYÖSELOSTEITA JA ESITELMIÄ
133 • 2011

Kaupan aukioloain soveltaminen kauppakeskuksissa

Aukioloajat, niistä sopiminen ja lain 4. §:n soveltaminen

Raija Järvinen • Erja Pylvänäinen

TYÖSELOSTEITA JA ESITELMIÄ 133 • 2011

Kaupan aukiololain soveltaminen kauppakeskuksissa

Aukioloajat, niistä sopiminen ja lain 4. §:n soveltaminen

Raija Järvinen • Erja Pylvänäinen

Kuluttajatutkimuskeskus, työselosteita ja esitelmiä 133 • 2011

Kaupan aukiololain soveltaminen kauppakeskuksissa – Aukioloajat, niistä sopiminen ja lain 4. §:n soveltaminen

Raija Järvinen • Erja Pylvänäinen

Julkaisija / Utgivare / Publisher
Kuluttajatutkimuskeskus
Kaikukatu 3, 00530 Helsinki
PL 5, 00531 Helsinki
Puh. 010 605 9000
Faksi (09) 876 4374
www.kuluttajatutkimuskeskus.fi

Kannen valokuva: Eija Niiranen

ISBN 978-951-698-238-3 (pdf-julkaisu)

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Taustaa selvitykselle	1
1.2	Selvityksen tavoitteet ja sisältö	3
1.3	Uuteen lakiin liittyvä tutkimus Suomessa	2
1.4	Raportin rakenne.....	3
2	TUTKIMUSAINEISTOT JA MENETELMÄ.....	3
2.1	Selvityksen toteutus	4
2.2	Tutkimusaineistot	4
2.2.1	Kauppiaat ja myymäläpäälliköt/tavaratalojohtajat	4
2.2.2	Kauppakeskusjohto	8
2.2.3	Ketjujohto	9
2.3	Tutkimusmenetelmä.....	9
3	AUKIOLOLAIN 4. §:N NOUDATTAMINEN.....	9
3.1	Myymälän aukiolopäivät.....	10
3.2	Myymälän aukioloon liittyvä päätöksenteko	11
3.3	Yrittäjien vapaapäiväjärjestelyt.....	12
3.4	Toiminnan laajuuden ja kannattavuuden vaikutukset.....	13
3.5	Yrittäjien kokemuksia 4. §:n soveltamisesta.....	14
4	MUUT TUTKIMUSTULOKSET	16
4.1	Kauppakeskuksissa noudatettavat aukioloajat.....	16
4.2	Myymälöissä noudatettavat aukioloajat.....	19
4.3	Aukiolon vaikutukset henkilöresursseihin.....	20
4.4	Asiakkaiden suhtautuminen laajennettuihin aukioloaikoihin.....	21
5	YHTEENVETO	22

LÄHDELUETTELO

LIITTEET

TAULUKKOLUETTELO

TAULUKKO 1.	
Kyselyyn osallistuneiden myymälöiden toimiala verrattuna valtakunnalliseen kauppakeskustilastoon	5
TAULUKKO 2.	
Muun erikoiskaupan ja palvelujen tarkempi toimialamäärittely	6
TAULUKKO 3.	
Myymälöiden toimialakohtainen jakauma	7
TAULUKKO 4.	
Myymäläkohtaiset työntekijämäärät	7
TAULUKKO 5.	
Kauppakeskusten kävijämäärät	8
TAULUKKO 6.	
Kauppakeskuksissa sijaitsevien yritysten määrä	8
TAULUKKO 7.	
Viikonpäivät, jolloin myymälöitä suljettuina	10
TAULUKKO 8.	
Yrittäjien vapaapäivä	12
TAULUKKO 9.	
Vastausten jakauma väitteeseen: Myymälän toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää myymälä tai osa myymälöistä suljettuna yhtenä päivänä viikossa	13
TAULUKKO 10.	
Vastausten jakauma väitteeseen: Myymälän/kauppakeskuksen aukiolo kaikkina viikonpäivinä on kannattavaa	13
TAULUKKO 11.	
Kauppakeskusten yleisimmät aukioloajat	17
TAULUKKO 12.	
Suhtautuminen kauppakeskuksen nykyisiin aukioloaikoihin ja niiden muuttamiseen	18
TAULUKKO 13.	
Kauppakeskuksen aukioloajoista päättävät tahot	19
TAULUKKO 14.	
Myymälöiden yleisimmät aukioloajat	19
TAULUKKO 15.	
Myymälöiden sunnuntaiaukioloajat	20

KUVALUETTELO

KUVA 1.	
Vastausten jakauma (kpl) väitteeseen: Myymälän aukiolokäytäntö perustuu	11
KUVA 2.	
Yrittäjien kokemukset aukiololain 4. §:n soveltamisesta	14
KUVA 3.	
Eniten asiakkaita viikonpäivittäin	21

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa selvitykselle

Kaupan aukioloajat ovat muuttuneet useaan kertaan viime vuosikymmenten aikana ja aina niihin on liittynyt paljon myös mielipiteitä puolesta ja vastaan. Siten myös viimeisin vähittäiskaupan aukiolomuutos on herättänyt laajaa kiinnostusta ja keskustelua mediassa ennen lain voimaantuloa 1.12.2009 sekä voimaantulon jälkeen. Myös Eduskunnassa kaupan aukiolosta on käyty monipuolista keskustelua, mm. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korosti lausunnossaan (19/2009 vp), että kaupan aukioloaikojen laajentaminen ja vapauttaminen vaikuttavat laajasti koko yhteiskuntaan, sen toimintoihin ja rakenteisiin. Talousvaliokunta painotti mietinnössään (16/2009 vp) tarvetta tarkoin seurata sääntelyn vaikutuksia erityisesti vähittäiskaupan työntekijöihin, pienyrittäjiin, yhdyskuntarakenteeseen ja liikenteeseen sekä vähittäiskauppapalvelujen saatavuuteen ja esittää eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jonka mukaisesti hallituksen edellytetään antavan vuoden 2012 loppuun mennessä eduskunnalle selonteon uuden sääntelyn kokonaisvaikutuksista.

Erityisen paljon kiinnostusta on herättänyt lain 4. §, jonka mukaan elinkeinonharjoittajaa ei voida velvoittaa pitämään liikettään auki kaikkina viikonpäivinä, ellei liikkeen avoinna pitämisen voida osoittaa olevan kauppakeskuksen tai vastaavan myymäläkeskitymän kannalta välttämätöntä ja elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan laatu, laajuus, kannattavuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuullista. Lain perusteluissa todetaan, että säännöksen tarkoituksena on taata elinkeinonharjoittajalle viikossa ainakin yksi vapaapäivä, joka voi olla sunnuntai tai joku muu viikonpäivä. Lain suojan tarpeessa katsottiin olevan lähinnä yrittäjävetoinen pieni vähittäiskaupan yritys.

Edustaja Laxell (kok.) kysyi 4. §:n noudattamisesta kirjallisessa kysymyksessä (KK 487/2010 vp) 3.6.2010: ”Mihin toimenpiteisiin hallitus ryhtyy selvittääkseen, noudattavatko kauppakeskukset liikeaikalakia ja vaatiiko laki muutoksia, joilla pienyrittäjien ja erikoiskaupan oikeudet valinnaiseen aukioloaikaan toteutetaan?” Edustaja Laxell käytti tukeaan Erikoiskaupan Liiton keväällä 2010 toteuttamaa kyselyä (Erikoiskaupan Liitto 2010). Vastauksessaan ministeri Sinnemäki (vihr.) esitti säännöksen tavoitteena olevan yhden sovituksen viikoittaisen vapaapäivän turvaaminen pienyrittäjille. Hän viittasi myös Kauppakeskusyhdistyksen toteuttamaan tutkimukseen maaliskuussa 2010 ja lupasi hallituksen seuraavan tilannetta. Samoin vastauksessaan edustaja Rantakankaan (kesk.) kysymykseen (KK 496/2010 vp) 17.6.2010 ministeri Sinnemäki totesi, että aukioloikäytännöt hakevat vielä muotoaan. Hän korosti, että lainsäätäjän tavoitteena on ollut suojata kauppakeskuksissa toimivia pienyrittäjiä ja että työ- ja elinkeinoministeriö pyrkii aktiivisesti edistämään eri osapuolten välistä keskustelua aukioloajoista lain 4. §:n mukaisten käytäntöjen selkiyttämiseksi ja tekee selvityksen tilanteesta vuoden 2010 lopulla (KK 496/2010 vp).

Kuluttajatutkimuskeskus on laatinut tämän selvityksen työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) toimeksiannosta. Toimeksianto liittyy 1.12.2009 voimaan astuneeseen lakiin (945/2009) vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista. Selvitys perustuu kolmeen kyselyyn, jotka Kuluttajatutkimuskeskus on toteuttanut tammi-helmikuussa 2011 yhteistyössä Suomen Kauppakeskusyhdistyksen ja Erikoiskaupan Liiton kanssa.

1.3 Uuteen lakiin liittyvä tutkimus Suomessa

Uuden aukiololain vaikutuksista on julkaistu lain voimaan tulon jälkeen Suomessa kolme selvitystä. Näistä Suomen Kauppakeskusyhdistys ry ja Erikoiskaupan Liitto ry teettivät selvityksensä keväällä 2010 ja viimeisimpänä Kaupan liitto julkaisi oman selvityksensä helmikuun 2011 lopussa. Näiden selvitysten tuloksia referoidaan lyhyesti alla.

Kaupan liiton (2011) kysely oli kohdistettu vähittäiskaupan paneelille ja siihen osallistui 182 Kaupan liiton jäsenyritystä. Selvityksen mukaan noin 60 prosenttia myymälöistä oli muuttanut aukioloaikojaan uuden lain voimaantulon jälkeen. Aukioloaikoja muuttaneista myymälöistä 34 prosenttia oli kokenut muutoksen vähentäneen kannattavuutta ja 19 prosentin mielestä kannattavuus oli parantunut. Varsinkin 10–49 työntekijän yritykset kokivat laajennetun aukiolon kannattamattomana. Kannattamattomuudesta huolimatta aukioloaikoja oli laajennettu mm. kilpailutekijöiden, asiakaspalvelun ja vuokrasopimusten asettamien ehtojen vuoksi. Noin kolmannes vastaajista oli tyytyväisiä uuteen lakiin, kun tyytymättömiä oli noin puolet vastaajista.

Kaupan liiton (2011) selvityksessä mukana olleilla kauppakeskuksissa sijaitsevilla myymälöillä noin 40 prosentilla oli ollut joitain ongelmia aukioloaikojen suhteen. Ne liittyivät lähinnä illan viimeisten aukiolotuntien kannattamattomuuteen, asiakkailta tulleen palautteeseen aukioloaikojen vaihteluista sekä neuvotteluihin kauppakeskusjohdon kanssa.

Suomen Kauppakeskusyhdistys ry:n (2010) selvitykseen osallistui 923 vastaajaa. Se osoitti, että pääosin kauppakeskusten aukiolokäytännöistä oli sovittu yrittäjä-/kauppiasyhdistyksissä. Mitä suurempi kauppakeskus oli, sen varmemmin siellä oli sovittu yhtenäisistä sunnuntiaukioloista. Tässä selvityksessä 44 prosenttia vastaajista oli joko hyvin tai melko tyytyväisiä nykyisiin aukiolokäytäntöihin. Sunnuntiaukiolosta huolimatta lähes puolet myymälöistä pystyi järjestämään työntekijöiden viikkovapaan, mutta hieman yli 20 prosenttia koki jonkinasteisia vaikeuksia vapaiden järjestämisessä.

Erikoiskaupan Liitto ry:n (2010) toteuttamaan selvitykseen vastasi 600 erikoiskaupan myymälää. Sen mukaan 35 prosentin mielestä tärkein syy sunnuntiaukioloon oli myymälän sijainti kauppakeskuksessa tai vastaavassa kauppakeskityksessä. Osa piti myymälän auki sunnuntaina kokeiluluontoisesti (21 %) ja osa asiakkaiden toiveiden tai kilpailutilanteen vuoksi (12 %). Lähes puolet vastaajista piti sunnuntiaukioloa kannattamattomana. Uusi laki ei ollut vaikuttanut työaikajärjestelyihin (86 %) sen paremmin kuin aukioloon muina viikonpäivinä (95 %). Kauppakeskityksissä sijaitsevilla myymälöissä ei pääsääntöisesti oltu edellytetty sunnuntiaukioloa. Tästä huolimatta joka neljäs vastaaja raportoi, että myymälän pitäminen suljettuna ei ole ollut mahdollista sanktioiden vuoksi. Selvitys myös vahvisti, että erityisesti pienten myymälöiden yrittäjät pitivät välttämättömänä voida itse päättää sunnuntiaukiolostaan (82 %).

Yhteenvedona voidaan todeta, että lain voimaantulon jälkeen sunnuntiaukiolot ovat lisääntyneet ja erityisesti suurissa kauppakeskuksissa oli sovittu yhtenäisistä aukioloajoista. Ongelmana sunnuntiaukiolossa oli erityisesti pienten myymälöiden kannattavuuden heikkeneminen, myös arki-iltojen viimeisiä aukiolotunteja pidettiin kannattamattomina Kaupan liiton selvityksessä. Sunnuntiaukioloa perusteltiin asiakaspalvelulla ja kilpailutekijöillä, mutta siitä huolimatta erityisesti pienten myymälöiden yrittäjät ilmaisivat halunsa itse päättää aukioloajoistaan.

1.2 Selvityksen tavoitteet ja sisältö

Selvityksen tavoitteena on tutkia kaupan aukioloaikojen muutosta kauppakeskuksissa toimivien kauppiasyrittäjien, myymäläpäälliköiden ja kauppakeskusjohdon näkökulmasta. Selvitys kattaa seuraavat teemat:

- yrittäjien kokemukset 4. §:n soveltamisesta
- kauppakeskusten ja siellä sijaitsevien yksittäisten myymälöiden aukioloajat
- kauppakeskusten eri toimijoiden halukkuus laajentaa tai supistaa aukioloaikoja nykyisestä
- laajennetun aukiolon motiivit kauppakeskusten ja siellä sijaitsevien myymälöiden näkökulmasta
- aukioloaikoihin liittyvät päätöksentekomekanismit kauppakeskuksissa
- kaupan työntekijöiden, esimiesten ja yrittäjien vapaapäiväjärjestelyt
- kauppakeskusten eri toimijoiden näkemyksiä laajennetun aukiolon seurauksista kaupan alan työllisyyteen.

Aukiolon motiiveja selvitettyä on pohjaksi otettu lain 4. §:ssä mainitut elinkeinonharjoittajan toiminnan laatu, laajuus, kannattavuus ja muut olosuhteet, kuten yrittäjän oma jaksaminen ja työkuormitus sekä liikkeen avoinna pitämisen välttämättömyys kauppakeskuksen kannalta.

Raportin aluksi esiteltiin sen taustaa, tavoitetta ja sisältöä sekä luotiin lyhyt katsaus Suomessa kaupan aukiololain muutoksen jälkeen tehtyyn aukiolotutkimukseen. Luvussa 2 selostetaan tutkimusaineisto ja -menetelmä. Luku 3 keskittyy niiden tutkimustulosten käsittelyyn, jotka liittyvät 4. §:n otsikkoon 'Elinkeinoharjoittajan oikeus pitää liikkeensä suljettuna' ja saman pykälän keskeiseen sisältöön. Luvussa 4 esitetään muita tutkimustuloksia, jotka valaisevat ja taustoittavat vähittäiskaupan aukiololainsäädännön toimivuutta. Lopuksi luku 5 sisältää yhteenvedon keskeisistä tuloksista.

2 AINEISTOT JA MENETELMÄ

Selvitys keskittyy kauppakeskuksissa toimiviin myymälöihin. Suomen kauppakeskusyhdistyksen mukaan Suomessa oli vuoden 2010 lopussa yhteensä 74 kauppakeskusta. Niissä kävi yhteensä 318 miljoonaa asiakasta. Asiakasmäärän kasvu edellisvuoteen verrattuna oli 5,4 prosenttia. Kauppakeskusten kokonaismyynti oli 5,1 mrd. euroa, joka vastaa 14 prosentin markkinaosuutta vähittäiskaupan kokonaismyynnistä. Yhteensä kauppakeskuksissa toimi 3 500 myymälää, joista 90 prosenttia oli pienyrityksiä (Kauppakeskukset 2011). Kauppakeskusyhdistyksen mukaan vuoden 2010 aikana valmistui kuusi kauppakeskuslaajennusta (Tiuraniemi 2011).

Useimmissa kauppakeskuksissa toimii vähintään useita kymmeniä erikoiskaupan alan yrittäjiä, ja siten erikoiskauppa muodostaa merkittävän osan kauppakeskusten toiminnasta. Tilastokeskus luokittelee erikoiskaupan 49 toimialaan, joiden myynti tapahtuu kiinteissä myymälöissä. Vaikka erikoiskauppa kattaa erilaisia toimialoja, niillä on kuitenkin yhteisiä piirteitä. Erikoiskauppoja ovat mm. vaate- ja kenkäkaupat, kirjakaupat, kodintekniikkakaupat, apteekit, lahjatavara- ja huonekalukaupat ja muut tiettyjen kulutushyödykkeiden myyntiin erikoistuneet vähittäiskaupat. (www.erikoiskaupanliitto.fi 2010) Mm. Suomen suurimmassa kauppakeskuksessa, Itäkeskuksessa, on yhteensä 176 erikoiskaupan liikettä. Toiseksi ja kolmanneksi suurimmissa, Sellossa ja Ideaparkissa, on molemmissa yli 100 erikoiskaupan liikettä (Kauppakeskukset 2010). Tilastokeskuksen vuoden 2008 yritys- ja toimipaikkarekisterin mukaan erikoiskaupan myynti oli yhteensä 17 mrd. euroa ja erikoiskauppa tehtiin yli 23 000 toimipaikassa (www.tilastokeskus.fi).

2.1 Selvityksen toteutus

Selvitys toteutettiin kaksivaiheisena. Aluksi haastateltiin Erikoiskaupan Liiton toimitusjohtajaa Tiina Oksalaa ja Suomen Kauppakeskusyhdistyksen toiminnanjohtajaa Juha Tiuraniemeä uuden aukiololain vaikutuksista erikoiskaupan liikkeiden ja kauppakeskusten aukioloaikoihin yleisellä tasolla. Haastattelujen pohjalta sekä edellä mainitun lain perusteluihin nojaten laadittiin kolme sähköistä kyselyä, jotka kohdistettiin kauppakeskuksissa toimiville myymälöille, kauppakeskuksissa toimivien ketjujen ketjujohdolle ja kauppakeskusjohdolle.

Kolmen erilaisen kohderyhmän valinta liittyi selvityksen tavoitteeseen nähdä muuttuneen lainsäädännön vaikutuksia eri näkökulmista. Kauppakeskuksissa toimitaan myös aukioloikäytäntöjen suhteen erilaisilla toimintamalleilla ja säännöillä ja siksi on tärkeää katsoa, miten ne vaikuttavat yksittäisten yrittäjien, myymäläpäälliköiden/tavaratalojohtajien, kauppakeskusjohdon ja kauppakeskuksissa toimivien erikoiskaupan yksiköiden ketjujohdon toimintaan.

Ensimmäinen kysely suunnattiin kauppakeskuksissa toimivien myymälöiden kauppiaasyrittäjille ja myymäläpäälliköille/tavaratalojohtajille. Koska käytettävissä ei ollut yhtä yksittäistä koko maan kattavaa rekisteriä kauppakeskuksissa toimivista myymälöistä, kysely toimitettiin Suomen kauppakeskusyhdistyksen jäseninä olevien kauppakeskusten johtajien välityksellä myymälöihin. Kauppakeskusyhdistyksessä on jäseninä 58 kauppakeskusta, joissa sijaitsee noin 3 000 myymälää. Kysely toimitettiin 2.2.2011 ja sen vastausaika päättyi 12.2.2011 (kyselylomake, liite 1).

Toinen sähköinen kysely laadittiin kauppakeskuksissa toimivien erikoiskaupan ketjujen ketjujohdolle. Kysely toimitettiin Erikoiskaupan Liiton välityksellä 38 erikoiskaupan yrityksen ketjujohdolle 3.2.2011 ja sen vastausaika päättyi 12.2.2011 (kyselylomake, liite 2).

Kolmannen sähköisen kyselyn kohderyhmänä oli kauppakeskusten johto. Kysely toimitettiin Kauppakeskusyhdistyksen välityksellä sen jäseninä oleville 58 kauppakeskukselle 8.2.2011 ja sen vastausaika päättyi 14.2.2011 (kyselylomake, liite 3).

2.2 Aineistot

2.2.1 Yrittäjät ja myymäläpäälliköt/tavaratalojohtajat

Yrittäjille ja myymäläpäälliköille/tavaratalojohtajille suunnattuun kyselyyn vastasi 603 henkilöä. Vastausprosentti oli 20,1. Taulukko 1 kuvaa kyselyyn vastanneiden myymälöiden toimialaa. Kyselyyn vastanneista myymälöistä suurin osa sijoittui muodin ja pukeutumisen sekä muun erikoiskaupan alueille. Kauneuteen ja terveyteen liittyviä liikkeitä, kuten partureita, kampaamoja, kosmetologeja, kosmetiikka- sekä optiikkamyymälöitä oli kolmanneksi eniten. Valtakunnallinen vertailutieto kauppakeskusten myymälöiden toimialajakaumasta on sijoitettu taulukon 1 oikean puoleiseen sarakkeeseen.

TAULUKKO 1. Kyselyyn osallistuneiden myymälöiden toimiala verrattuna valtakunnalliseen kauppakeskustilastoon (Lähde: Kauppakeskukset 2011)

Toimiala	Kyselyyn osallistuneiden myymälöiden toimiala, kpl	%	Myymälöiden toimiala (Kauppakeskustilasto) %
Tavaratalo tai hypermarket	24	4,0	1,3
Päivittäistavarat	24	4,0	4,0
Muoti ja pukeutuminen	160	26,5	24,6
Kauneus ja terveys	77	12,8	12,3
Vapaa-aika	52	8,6	9,6
Kulta- ja kellomyymälä	27	4,5	
Kodin- ja tietotekniikka	23	3,8	*
Huonekalut	2	0,3	*
Lahjatavara ja sisustaminen	24	4,0	*
Muu erikoiskauppa	109	18,1	8,8
Muut kaupalliset palvelut	29	4,8	17,4
Muut palvelut	50	8,3	9,6
Ei vastausta	2	0,3	
Yhteensä	603	100,0	100,0

Taulukossa 1 kyselyn vastausten lisäksi on esitetty valtakunnalliset tiedot kauppakeskuksissa sijaitsevien myymälöiden toimialasta. Valtakunnallisessa tilastossa on yhdistetty kodintekniikka, huonekalut ja muu sisustaminen yhdeksi toimialaksi, joka muodostaa noin 12 prosenttia kauppakeskuksissa sijaitsevien myymälöiden määrästä (Kauppakeskukset 2011). Kyselyn toimialat poikkeavat valtakunnallisista tiedoista eniten muun erikoiskaupan ja palvelujen osalta, muutoin ne ovat lähellä toisiaan. Selvityksen aineistoa voidaan siis pitää edustavana.

Muuhun erikoiskauppaan, muihin kaupallisiin palveluihin ja muihin palveluihin sijoitui yhteensä 188 myymälää (31 %). Niiden suuren määrän vuoksi oli tarpeen selvittää tarkemmin niiden toimiala. Taulukossa 2 on esitetty näiden myymälöiden toimiala vastaajien ilmoittamalla tavalla. Taulukossa 1 mainittujen toimialojen lisäksi vastauksia tuli kahvila- ja ravintolatoiminnasta, apteekeista, eläin-, kukka- ja käsityökaupoista, pesuloista, kiinteistövälitystoimistoista ja rahoitusosalta.

TAULUKKO 2. Muun erikoiskaupan ja palvelujen tarkempi toimialamäärittely

Toimiala	Muu erikois- kauppa, kpl	Muut kaupalliset palvelut, kpl	Muut palvelut, kpl
Eläinkauppa	16		
Muoti, vaatteet, tekstiilit	12		
Apteekki	10		
Kahvila, ravintola tms.		18	26
Kukkakauppa	8		
Valokuvausliike	7		1
Optikko	5		
Käsityökauppa	4		
Kiinteistövälitys		3	1
Pesula		3	3
Pankki, rahoitus		1	4
Muut	47	4	15
Yhteensä	109	29	50

Toimialakirjo taulukoissa 1 ja 2 kuvaa nykyisten kauppakeskusten monipuolista toimintaa. Lisäksi yksittäisiä kyselyihin vastanneita toimi seuraavissa erikoiskaupan myymälöissä: Alko, halpakauppa, askarteluliike, kioski, matto- ja lelukauppa, suklaakauppa jne. Vastaajat edustivat myös monipuolisesti erilaisia palveluja, kuten autokoulu, autonpesu, isännöinti, posti, suutari, pysäköinti, rahapelitoiminta ja keilahalli.

Kyselyaineiston seuraavassa vaiheessa poistettiin tutkimusaineistosta taulukon 2 osoittamat muut kaupalliset palvelut ja muut palvelut (yhteensä 79 vastausta), koska ne edustivat pääosin kauppakeskusten muita toimijoita kuin päivittäistavara- ja erikoiskauppa.

Tämän jälkeen tarkasteltiin vastaajien taustaa. Yrittäjien ja myymäläpäälliköiden/tavaratalojohtajien lisäksi muita vastaajia oli 52 henkilöä, joista yhdeksää henkilöä lukuun ottamatta loput toimivat erilaisissa johtaja-, päällikkö- ja esimiestehtävissä, kuten osastopäällikkö, palveluesimies, ryhmäpäällikkö tms. Nämä esimiestehtävissä toimivat vastaajat siirrettiin ryhmään tavaratalojohtajat/myymäläpäälliköt, joita tässä raportissa kutsutaan yhteisnimellä 'myymäläpäälliköt' erotukseksi kauppiasyrittäjistä, joista käytetään ryhmänimeä 'yrittäjät'.

Edellä mainittujen siirtojen jälkeen aineisto muodostui 212 yrittäjästä ja 303 myymäläpäälliköstä, joten N = 515. Tämän jälkeen tehtiin uusi vastaajien toimialakohtainen jako, jossa vastaajat jaoteltiin toimialan lisäksi yrittäjiin ja myymäläpäälliköihin ristiintaulukoimalla (taulukko 3). Kaksi henkilöä ei ilmoittanut myymälänsä toimialaa.

TAULUKKO 3. Myymälöiden toimialakohtainen jakauma

Tomiala	Yrittäjät, kpl	Yrittäjät, %	Myymälä- päälliköt, kpl	Myymälä- päälliköt, %
Tavaratalo tai hypermarket	3	1,4	21	6,9
Päivittäistavarat	14	6,6	10	3,3
Muoti ja pukeutuminen	52	24,5	104	34,4
Kauneus ja terveys	36	17,0	41	13,5
Vapaa-aika	16	7,5	36	11,9
Kulta- ja kellomyymälä	9	4,2	17	5,6
Kodin- ja tietotekniikka	5	2,4	17	5,6
Huonekalut	1	0,5	1	0,3
Lahjatavara ja sisustaminen	7	3,3	17	5,6
Muu erikoiskauppa	68	32,1	38	12,6
Ei ilmoitettu	1	0,5	1	0,3
Yhteensä	212	100,0	303	100,0

Eniten aineistossa oli muodin ja pukeutumisen myymälöitä, joiden määrä korostui myymäläpäällikkövetoisissa myymälöissä. Suuri osa näistä on kansainvälisten ja suomalaisten ketjujen myymälöitä. Tämän jälkeen seuraavina olivat kauneuteen ja terveyteen keskittyvät myymälät sekä vapaa-ajan myymälät. Myymäläpäälliköt johtivat erityisesti suurempia myymälöitä, kuten tavarataloja ja hypermarketteja. Kauppiasyrittäjävetoisia olivat monet päivittäistavaramyymälät ja muu erikoistavarakauppa, johon sisältyy lemmikkieläin-, askartelu, foto- ym. myymälöitä (ks. taulukko 3).

Pääosa (82 %) kyselyn vastaajien edustamista myymälöistä oli kooltaan pieniä, alle 10 työntekijän yksiköitä. Yli 50 henkilöä työllistäviä oli vain hieman yli kolme prosenttia (18 kpl). Taulukossa 4 esitetään vastausten jakauma kunkin myymälän työntekijämäärän perusteella. Eniten aineistossa on pieniä 2–5 henkilöä työllistäviä kaupan alan yrityksiä (276 kpl).

TAULUKKO 4. Myymäläkohtaiset työntekijämäärät

Myymälän työntekijämäärä	Yrittäjät, kpl	Yrittäjät, %	Myymälä- päälliköt, kpl	Myymälä- päälliköt, %
1	12	5,7	2	0,7
2–5	136	64,2	140	46,2
6–10	34	16,0	89	29,3
11–20	13	6,1	35	11,6
21–50	13	6,1	23	7,6
> 50	4	1,9	14	4,6
Yhteensä	212	100,0	303	100,0

Vastaukset keskittyivät pitkälti pääkaupunkiseudun (276 kpl, 54 %) ja Länsi-Suomen (138 kpl, 27 %) kauppakeskuksiin. Itä-Suomessa sijaitsi vain 39 (8 %), Pohjois-Suomessa 45 (9 %) ja muualla Uudellamaalla 16 kpl (3 %) kyselyyn vastanneista myymälöistä. Yksi myymälä ei ilmoittanut maantieteellistä sijaintiaan.

2.2.2 Kauppakeskusjohto

Kauppakeskusjohdon kyselyyn (liite 3) vastasi 22 henkilöä ja vastausprosentiksi muodostui siten 37,9. Vaikka vastaajien kokonaismäärä on suhteellisen vähäinen, vastausjoukko muodostaa kuitenkin merkittävän osan Suomessa toimivista kauppakeskusjohtajista, joten tämän vuoksi vastaajamäärää voidaan pitää riittävänä. Vastaajista 18 toimi kauppakeskusjohtajina, kaksi henkilöä kauppakeskuspäällikköinä, yksi toimitusjohtajan ja yksi markkinointijohtajan nimikkeellä. Maantieteellisen jakauman perusteella suurin osa (13 kpl) sijaitsi pääkaupunkiseudulla ja Länsi-Suomessa (7). Vain yksi kauppakeskus sijaitsi Itä-Suomessa ja yksi Pohjois-Suomessa. Vastausten maantieteellinen jakauma vastaa yllä esitettyä myymälöiden maantieteellistä jakaumaa.

TAULUKKO 5. Kauppakeskusten kävijämäärät

Kävijämäärä	Kpl
< 1 miljoona asiakasta	1
13 miljoonaa asiakasta	6
4–10 miljoonaa asiakasta	10
11–20 miljoonaa asiakasta	2
> 20 miljoonaa asiakasta	3
Yhteensä	22

Kauppakeskusten kokoa tarkasteltiin selvityksessä sen kävijämäärän ja siellä sijaitsevien yritysten määrän perusteella. Nämä tiedot on koottu taulukkoihin 5 ja 6. Ne osoittavat, että suurin osa kauppakeskuksista sijoittuu kooltaan 20–100 yrityksen keskuksiin ja niissä käy vuosittain 1–10 miljoonaa asiakasta. Suuria, yli 20 miljoonan kävijän ja yli 150 yrityksen kauppakeskuksia on selvityksessä mukana vain kolme kappaletta ja toisaalta hyvin pieniä alle miljoonan kävijän keskuksia vain yksi kappale.

TAULUKKO 6. Kauppakeskuksissa sijaitsevien yritysten määrä

Yritysten määrä	kpl
10–20 yritystä	2
21–50 yritystä	6
51–100 yritystä	8
101–150 yritystä	3
> 150 yritystä	3
Yhteensä	22

2.2.3 Ketjujohto

Ketjujohdon kyselyyn vastasi vain 7 henkilöä, jolloin vastausprosentti oli 18,4. Vastaneista 6 henkilöä toimii ao. ketjun toimitusjohtajana ja yksi kehityspäällikkönä. Ketjuista neljä kappaletta toimii yli 20 kauppakeskuksessa ja 3 kpl alle 20 kauppakeskuksessa. Kyselyyn osallistuneiden ketjujen päätoimiala jakautuu muutaman erikoiskaupan toimialan kesken: muoti ja pukeutuminen (2 kpl), vapaa-aika (2 kpl), optiikka (2 kpl) ja kodin- ja tietotekniikka (1 kpl).

Ketjujohdon tutkimustuloksia ei sisällytetty tähän raporttiin, koska vähäisen vastaajamäärän perusteella tulokset eivät ole yleistettävissä. Poikkeuksen muodostavat liite 4 sekä taulukot 9 ja 10, joissa ketjujohtajien perustelut nähtiin tärkeiksi, koska he toimivat usein aukiolopäätösten tekijöinä. Ketjujohdolle lähetetty kyselylomake on liitteenä 2.

2.3 Tutkimusmenetelmä

Kyselyaineistot kerättiin sähköisesti Digium-järjestelmällä. Tämän jälkeen myymäläkohtainen aineisto siirrettiin SPSS-tilasto-ohjelmaan, jossa myymäläkohtaisesta aineistosta poistettiin erilaisiin palveluihin keskittyneet myymälät (79 kpl; ks. luku 2.2.1) ja ne vastaajat, jotka eivät kuuluneet kauppiaasyrittäjiin eivätkä myymäläpäälliköihin. Tämän jälkeen aineisto jaettiin yrittäjiin ja myymäläpäälliköihin, jolla jaottelulla aineisto ristiintaulukoitiin muiden muuttujien kesken.

Lisäksi osa myymäläkohtaisesta aineistosta ristiintaulukoitiin muutamien muiden muuttujien mukaan, kuten myymälän työntekijämäärien, sunnuntaiaukiolon, toimialan ja sijainnin mukaan. Tulosten tilastollisen merkitsevyyden arviointi tehtiin Pearsonin χ^2 -testillä (Vehkalahti 2008) ja uskottavuusosamäärätestillä (likelihood ratio) (Kanji 1999). Pearsonin χ^2 -testin minimiarvot alittuivat vain kahden väittämän kohdalla (liite 4 viimeinen väittämä ja liite 5 seitsemäs väittämä) ja toteutuneiden arvojen vaihteluväli oli taulukosta riippuen 3,680–209,013. Uskottavuusosamäärätestin tulokset noudattivat samaa linjaa vaihteluvälin ollessa 3,670–239,837. Tulosten lineaarisuutta arvioitiin linear-by-linear-riippuvuustestillä (ks. Vehkalahti 2008). Tilastollinen merkitsevyysarvo oli yleisimmin 0,000:n ja 0,050:n välillä yllä mainittua kahta väittämää lukuun ottamatta, joten tuloksia voidaan pitää joko merkitsevinä tai erittäin merkitsevinä.

Kauppakeskusjohdon aineistosta muodostettiin suoria jakaumia.

3 AUKIOLOLAIN 4. §:N NOUDATTAMINEN

Vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeiden aukioloajoista annetun lain (945/2009) 4. §:ssä säädetään, että ”elinkeinonharjoittajaa ei saa sopimuksella tai siihen rinnastettavalla järjestelyllä velvoittaa pitämään kauppakeskuksessa tai vastaavassa myymäläkeskityksessä sijaitsevaa vähittäiskauppa- tai parturi- ja kampaamoliikettään avoinna kaikkina viikonpäivinä, ellei liikkeen avoinna pitämisen voida osoittaa olevan kauppakeskuksen tai vastaavan myymäläkeskityksen kannalta välttämätöntä ja elinkeinonharjoittajan elinkeinotoiminnan laatu, laajuus, kannattavuus ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuullista.”

Pykälä on uusi ja sitä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkiin sopimuksiin aukioloajoista, niin vuokrasopimuksiin kuin kauppiaasyhdistysten keskenään tekemiin sopimuksiin ja järjestelyihin. Tyypillisesti lain suojan tarpeessa on yrittäjävetoinen vähittäiskaupan yri-

tys, jonka sopimuskuumpanina on kauppaeskuksen tai vastaavan myymäläkeskittymän edustaja. (Hallituksen esitys HE 84/2009 vp)

Eduskunnan Talousvaliokunta totesi mietinnössään (16/2009 vp) 4. §:stä muun muassa, että säännöksen tavoitteena on taata lähinnä pienille elinkeinonharjoittajille ainakin yksi sopijapuolten erikseen sopima vapaapäivä viikossa. Kyse ei ole absoluuttisesta sopimusvapauden rajoittamisesta, vaan suojan tarvetta tulee arvioida tapauskohtaisesti. Todistustaakka on liiketilan tarjoajalla. Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat. Talousvaliokunta painottaa, että 4. §:ää tulee soveltaa samassa hengessä kuin yrittäjansuojalakia ja oikeustoimilakia eli sopimussuhteen heikompaa osapuolta suojaten ja tapauskohtaista harkintaa käyttäen.

Aukiololain 4. §:n sisällön mukaisesti aluksi tarkastellaan myymälöiden aukioloa eri viikonpäivinä (taulukko 7) ja siihen liittyvää päätöksentekomekanismia. Tämän jälkeen käsitellään yrittäjien vapaapäiväjärjestelyjä sekä heidän näkemyksiään laajennetusta aukiolosta myymälöiden toiminnan laajuus ja kannattavuus huomioiden. Lopuksi kootaan yhteen vastaajien kokemuksia lain 4. §:n soveltamisesta.

3.1 Myymälän aukiolopäivät

Yhteensä 185 myymälää (36 %) on suljettuna sunnuntaisin. Sunnuntaisin suljetuista myymälöistä on yrittäjävetoisia 52 prosenttia ja myymäläpäälliköiden vetämiä on 48 prosenttia. Sunnuntaina suljettuna olevissa myymälöissä on siis lähes yhtä paljon yrittäjien ja myymäläpäälliköiden johtamia myymälöitä. Maanantaisin on suljettuna vain yksi myymälä ja lauantaisin neljä myymälää. Kysymykseen jätti vastaamatta yhteensä 29 henkilöä, joista seitsemän oli yrittäjiä ja 22 myymäläpäälliköitä. Taulukko 7 siis osoittaa, että mikäli myymälä on suljettuna yhtenä päivänä viikossa, tuo viikonpäivä on yleensä sunnuntai.

TAULUKKO 7. Viikonpäivät, jolloin myymälöitä suljettuina

Viikonpäivä	Yrittäjät, kpl	Myymäläpäälliköt, kpl
maanantai	1	0
tiistai	0	0
keskiviikko	0	0
torstai	0	0
perjantai	0	0
lauantai	4	0
sunnuntai	96	89
myymälä auki kaikkina viikonpäivinä	104	192
Yhteensä	205	281

Sunnuntaisin suljettuja myymälöitä tarkasteltiin myös sijainnin ja toimialan mukaan. Sunnuntaina suljettujen myymälöiden määrät noudattavat vain osittain myymälöiden kokonaismäärän maantieteellistä jakaamaa. Luvut osoittavat, että pääkaupunkiseudulla myymälöitä on suhteellisesti vähemmän suljettuina sunnuntaisin kuin myymälöitä on määrällisesti (35 % vs. 54 %). Sen sijaan Itä- ja Pohjois-Suomessa sunnuntaisin suljettuja myymälöitä on suhteellisesti enemmän kuin mikä niiden määrä on tutkimusaineistossa. Länsi-Suomessa ja muualla Uudellamaalla puolestaan sunnuntaisin suljettujen myymälä-

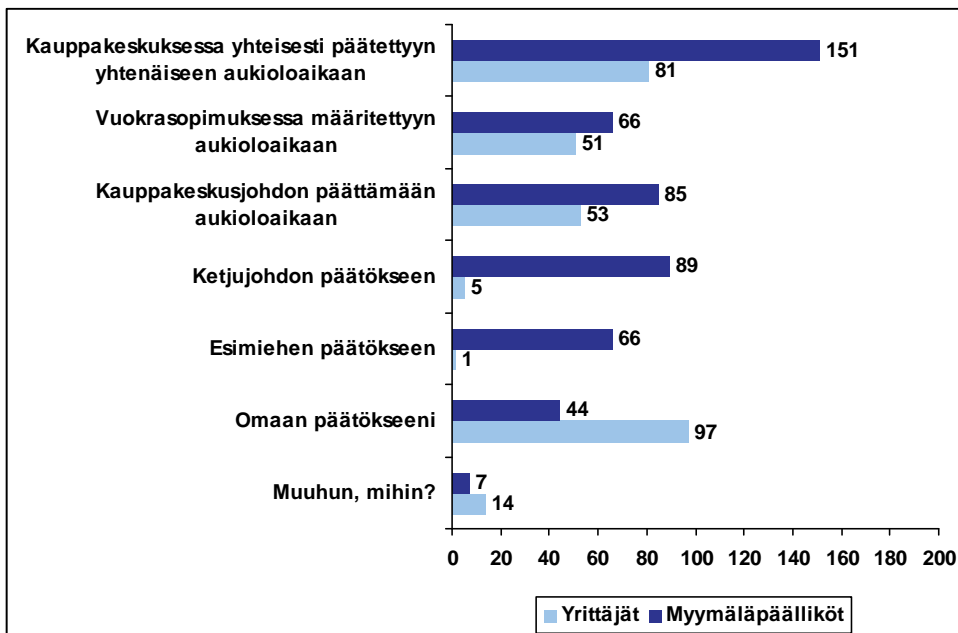
löiden suhteellinen määrä on sama kuin niiden osuus aineistosta. Sunnuntaisin suljettujen myymälöiden toimiala on pääosin muoti ja pukeutuminen (50 kpl), kauneus ja terveys (31 kpl) ja muu erikoiskauppa (48 kpl). Tavarataloja ja hypermarketteja on joukossa vain 3 kpl ja päivittäistavarakauppoja 8 kpl. Muiden toimialojen määrä jää vähäiseksi.

3.2 Myymälän aukioloon liittyvä päätöksenteko

Myymälän aukioloaikoihin liittyvä päätöksentekomekanismi on tärkeä aukiololain 4. §:n kannalta. Erilaisten päätöksentekotapojen yleisyyttä tarkastellaan kuvassa 1 sekä yrittäjien että myymäläpäälliköiden näkökulmista. Kukin vastaaja on voinut valita vaihtoehtoista yhden tai useamman ja siksi yrittäjävastauksia on kertynyt 302 kpl ja myymäläpäällikkövastauksia 508 kpl.

Kuva 1 osoittaa, että yrittäjävetoisessa myymälässä aukioloajoista päättivät useimmiten yrittäjät itse. Seuraavaksi tärkeimmäksi päätöksentekomekanismiksi osoittautui kauppakeskuksessa yhteisesti päätetty yhtenäinen aukiolokäytäntö. Kolmanneksi useimmin kauppakeskusjohto päätti myymälöiden aukioloajat ja yhtä usein vuokrasopimus määritteli aukioloajat. Myymäläpäälliköiden vastaukset puolestaan osoittivat, että heidän myymälöidensä aukioloajat perustuivat yleisimmin yhteisesti kauppakeskuksissa päätettyihin aukioloaikoihin. Toiseksi merkittävin oli ketjujohdon päätös ja kolmanneksi kauppakeskusjohdon päätös.

Kohtaan 'jokin muu vaihtoehto' saatiin vain vähän vastauksia ja niissä kerrottiin aukiolon perustuvan asiakkaiden määrään, aukiolon kannattavuuteen, kokemukseen parhaista aukioloajoista, ketjujohdon ja myymälän yhteiseen harkintaan sekä kauppakeskuksen yrittäjäjyhdistyksen suosituksiin.

KUVA 1. Vastausten jakauma (kpl) väitteeseen: Myymälän aukiolokäytäntö perustuu

Omaan päätökseen perustuvia aukiolopäätöksiä tehtiin yhteensä 141 myymälässä, joista siis 97 tapauksessa yrittäjä päätti aukioloajoista itse ja 44 tapauksessa päätöksentekijä oli myymäläpäällikkö. Erillinen ristiintaulukointi osoitti, että näistä pääosa (84 %) oli pieniä, enintään 10 työntekijän myymälöitä. Luokkaan 2–5 työntekijää sijoittui 57 prosenttia myymälöistä. Sen sijaan yli 50 henkilöä työllistävästä vain kolmessa myymälässä yrittäjä tai myymäläpäällikkö toimi päätöksentekijänä.

Lisäksi sunnuntaisin suljettuja myymälöitä tarkasteltiin aukioloon liittyvän päätöksentekomekanismin mukaan. Yrittäjän tai myymäläpäällikön omaan päätökseen perustuva aukioloikäytäntö oli tavallisin 2–5 työntekijän myymälöissä. Tämän kokoluokan myymälät edustavat 57 prosenttia niistä myymälöistä, jotka päättävät itse aukioloajoistaan. 6–10 työntekijän myymälöitä oli 20 prosenttia niistä myymälöistä, jotka päättävät itse aukioloajoistaan ja yli 50 henkilöä työllistäviä vain kaksi prosenttia (3 kpl).

3.3 Yrittäjien vapaapäiväjärjestelyt

Vain kauppiasyrittäjiltä kysyttiin heidän vapaapäivästään ja tähän kysymykseen vastasi 204 henkilöä (taulukko 8). Vastaaajista 38 prosenttia pitää sunnuntaina vapaapäivän. Joka neljännen yrittäjän vapaapäivä vaihtelee eri viikonpäivien ja tilanteen mukaan, mutta vastaavasti noin joka neljäs ei juuri ehdi pitämään vapaapäiviä. Vastaaajista 8 prosenttia valitsi muun vaihtoehdon ja useimmat näistä vastaaajista pyrkivät pitämään sekä lauantain että sunnuntain vapaapäivinä. Vain pari vastaajaa piti vapaapäivänsä yksinomaan lauantaisin.

TAULUKKO 8. Yrittäjien vapaapäivä

	Määrä	%
sunnuntai	79	38
vapaapäivän viikonpäivä vaihtelee	54	27
vapaapäivää ei juuri ehdi pitämään	54	27
jonain muuna viikonpäivänä	17	8
Yhteensä	204	100

Kriittisimmiksi vapaapäivien pitämisen kannalta osoittautuivat 2–5 työntekijän yritykset, joissa toimi yli 70 prosenttia niistä 54 yrittäjästä, jotka eivät ehtineet pitämään vapaapäiviä. Tässä ryhmässä myös vapaapäivän viikonpäivä vaihteli eniten. Toiseksi eniten yrittäjien omia vapaapäiviä jäi pitämättä 6–10 työntekijän yrityksissä. Sen sijaan yhden henkilön työllistävässä ja yli 50 henkilöä työllistävässä yrityksissä ei vapaapäivien pitäminen muodostunut ongelmaksi. Toimialoittain vapaapäivät jäivät pitämättä useimmiten muodin ja pukeutumisen, kauneuden ja terveyden sekä muun erikoiskaupan toimialoilla. Nämä toimialat muodostivat muutoinkin suurimmat vastaaajaryhmät tässä selvityksessä.

Yrittäjien vastauksista voi päätellä, että suurin osa heistä onnistui järjestämään itselleen yhden vapaapäivän viikossa ja tuo vapaapäivä oli useimmiten sunnuntai, mutta vapaapäiviä pidettiin myös muina viikonpäivinä. Neljänneksellä yrittäjistä ei juuri vapaapäiviä ollut.

3.4 Toiminnan laajuuden ja kannattavuuden vaikutukset

Taulukkoon 9 on koottu yrittäjien, myymäläpäällikköjen, kauppakeskusjohdon ja ketjujohdon näkemykset myymälän 4. §:n mukaisen toiminnan laajuuden vaikutuksista myymälän aukioloon, toisin sanoen, perusteltuun oikeuteen pitää myymälä suljettuna yhtenä päivänä viikossa.

TAULUKKO 9. Vastausten jakauma väitteeseen: Myymälän toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää myymälä tai osa myymälöistä suljettuna yhtenä päivänä viikossa

	Yrittäjät (N = 212) %	Myymälä- päälliköt (N = 303) %	Kauppakeskusjohto (N = 22) %	Ketjujohto (N = 7) %
Täysin samaa mieltä	51	36	45	14
Osittain samaa mieltä	17	17	14	29
En samaa enkä eri mieltä	8	11		29
Osittain eri mieltä	6	6	14	14
Täysin eri mieltä	11	18	27	14
En osaa sanoa	7	12		
Yhteensä	100	100	100	100

Taulukko 9 havainnollistaa, että yrittäjät ja kauppakeskusjohto suhtautuivat myönteisimmin myymälän pitämiseen suljettuna yhtenä päivänä viikossa, jos se toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua. Toisaalta kauppakeskusjohdosta löytyi myös eniten eri mieltä olevia (41 %). Ketjujohdon mielipiteet sen sijaan jakautuivat puolesta ja vastaan.

Taulukossa 10 arvioidaan myymälän aukiolon kannattavuutta, jos se on auki jokaisena viikonpäivänä. Myymälän aukiolon kannattavuutta arvioivat sekä yrittäjät, myymäläpäälliköt että ketjujohto. Kauppakeskusjohto puolestaan arvioi kannattavuutta koko kauppakeskuksen toiminnan kannalta.

TAULUKKO 10. Vastausten jakauma väitteeseen: Myymälän/kauppakeskuksen aukiolo kaikkina viikonpäivinä on kannattavaa

	Yrittäjät (N = 212) %	Myymälä- päälliköt (N = 303) %	Kauppakeskusjohto (N = 22) %	Ketjujohto (N = 7) %
Täysin samaa mieltä	7	12	55	
Osittain samaa mieltä	5	14	23	29
En samaa enkä eri mieltä	3	4	4	
Osittain eri mieltä	20	26	14	29
Täysin eri mieltä	64	44	4	42
En osaa sanoa	1			
Yhteensä	100	100	100	100

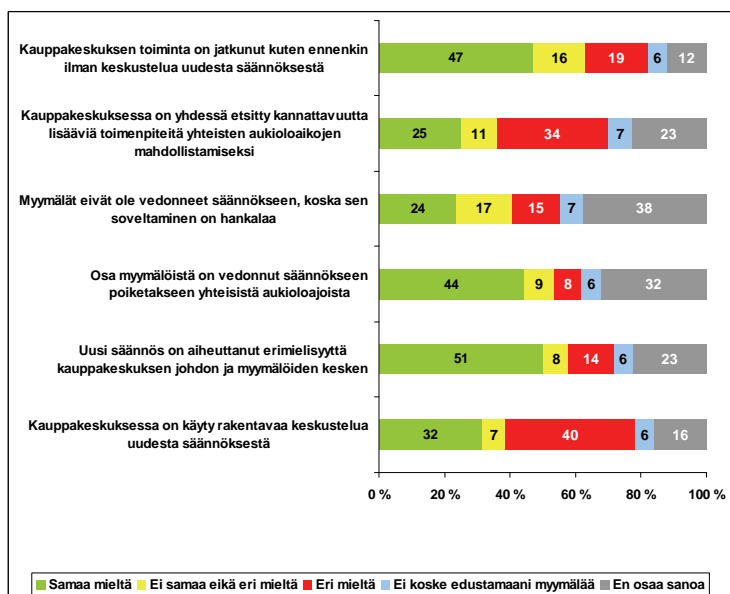
Kauppakeskusjohto piti pääsääntöisesti (78 %) koko kauppakeskuksen aukioloa kaikkina viikonpäivinä kannattavana. Sen sijaan yrittäjät, myymäläpäälliköt ja ketjujohto jakoivat mielipiteen, että myymälöiden aukiolo ei välttämättä ole kaikkina päivinä kannattavaa, jos myymälä on auki joka päivä. Kannattavuutta kommentoitiin myös avoimissa vastauksissa. Muun muassa monet yrittäjät katsoivat kokonaisasiakasmäärän pysyvän samana vaikka myymälä on auki sunnuntaisin tai arkipäivisin pidempään. Kun kokonaisasiakasmäärä ei kasva, mutta lisääntynyt aukiolo kasvattaa kustannuksia, on väistämättä edessä kannattavuuden aleneminen.

Liitteessä 4 on tarkasteltu myymälän aukioloa asiakaspalvelun, kilpailutekijöiden, matkailun ja kokonaismyynnin kehityksen kannalta. Näistä aukioloa asiakaspalvelun vuoksi puolsivat erityisesti myymäläpäälliköt ja kauppakeskusjohto. Kokonaismyynnin kasvuun uskoivat kauppakeskusjohto ja ketjujohto, kilpailukyvyn parantumiseen ja matkailun edistämiseen puolestaan erityisesti kauppakeskusjohto.

3.5 Yrittäjien kokemuksia 4. §:n soveltamisesta

Yrittäjiltä kysyttiin 1.12.2009 voimaan tulleen aukiololain vaikutuksia kahdella tavalla. Ensin kohdistettiin vain yrittäjille kuusi väittämää, jotka liittyivät kauppakeskuksessa käytyihin keskusteluihin lain 4. §:n sisällöstä. Kyselyn lopuksi pyydettiin kaikkia vastajia kommentoimaan vapaasti kokemuksiaan aukiololain vaikutuksista sekä myymälöihin että kauppakeskuksiin.

Kuva 2 hahmottaa kauppakeskuksissa käytyä keskustelua kuuden väittämän valossa. Vastaukset edustavat yrittäjien henkilökohtaisia näkemyksiä kauppakeskusten neuvottelumekanismista erityisesti aukiololain 4. §:n suhteen. Vastausten selkeyttämiseksi on yhdistetty ensimmäiseksi, vihreäksi palkiksi 'täysin samaa mieltä' ja 'osittain samaa mieltä' vastaukset. Samoin on yhdistetty 'täysin eri mieltä' ja 'osittain eri mieltä' vastaukset punaiseksi palkiksi (keskimmäinen). Muut vastausvaihtoehdot kuviossa ovat: keltainen palkki (2. palkki vasemmalta) 'ei samaa eikä eri mieltä', vaaleansininen (4. palkki vasemmalta) 'ei koske edustamaani myymälää' ja harmaa (äärimmäinen palkki oikealla) 'en osaa sanoa'.

KUVA 2. Yrittäjien kokemukset aukiololain 4. §:n soveltamisesta

Kuva 2 vahvistaa, että yrittäjien mielestä suurelta osin (47 %) toiminta kauppakeskuk-
sissa oli jatkunut kuten ennenkin ilman keskusteluja uuden aukiololain tuomista vaiku-
tuksista. Joka neljäs yrittäjä kertoi kauppakeskuksessa yhdessä etsityn kannattavuutta
lisääviä toimenpiteitä myymälöiden aukioloaikojen yhtenäistämiseksi. Uusi säännös oli
kuitenkin johtanut myös keskusteluihin. Puolet (51 %) yrittäjistä vahvisti, että se oli aihe-
uttanut erimielisyyttä kauppakeskuksen johdon ja myymälöiden kesken. Yli 40 prosentin
mielestä osa myymälöistä oli vedonnut aukiololain 4. §:ään poiketukseen yhtenäisistä
aukioloajoista. Erimielisyydestä raportoitiin tasaisesti eri kokoisista myymälöistä, sen
sijaan 4. §:ään olivat vedonneet hieman useammin korkeintaan viiden hengen yritykset
kuin suuremmat.

Toisaalta kolmannes yrittäjistä oli kokenut keskustelun rakentavaksi, mutta 40
prosenttia oli eri mieltä aukioloaikakeskustelun rakentavuudesta omassa kauppakeskuk-
sessaan. Pienissä myymälöissä (max. 5 työntekijää) oltiin voimakkaammin eri mieltä
keskustelun rakentavuudesta kuin suuremmissa myymälöissä (31 % vs. 25 %), tai pie-
nissä myymälöissä ei osattu sanoa keskustelun rakentavuudesta mitään verrattuna
suurempiin myymälöihin (20 % vs. 9 %).

Yrittäjien vastauksista voi päätellä, että osassa kauppakeskuksia uusi 4. § ei ollut
aiheuttanut ristiriitoja ja aukioloajoista oli keskusteltu hyvässä hengessä, mutta toisaalta
päinvastaisiakin mielipiteitä oli yhtä paljon. Kuvassa 2 on myös nähtävissä poikkeuksel-
lisen paljon 'en osaa sanoa' vastauksia, joka saattaisi viitata siihen, että näille yrittäjille ei
ollut muodostunut mitään omaa kantaa aukioloaikoihin tai että aukiolokeskusteluun ei
haluttu tietoisesti osallistua. Erityisen paljon (> 30 %) 'en osaa sanoa' vastauksia liittyi
juuri myymälöiden oikeuteen vedota 4. §:ään. Toisaalta on hyvin mahdollista, että yksit-
täinen yrittäjä ei ole välttämättä kuullut vetoamisista 4. §:ään tai muista aukioloon liitty-
vistä erimielisyyksistä kauppakeskusjohdon ja jonkin toisen myymälän välillä, etenkin jos
yrittäjä ei toimi aktiivisesti kauppias- tai yrittäjähdistyksessä. Toisaalta yksittäinen yrit-
täjä ei myöskään ehkä ollut tietoinen rakentavista kahdenvälisistä keskusteluista muiden
yrittäjien ja kauppakeskusjohdon kesken, ellei hän ole niissä osapuolena.

Yrittäjien vapaamuotoisia kokemuksia lain 4. §:n soveltamisesta kirjattiin yhteensä 132
kpl, mikä tarkoittaa, että yli 60 prosenttia vastanneista yrittäjistä tarttui kommentointi-
mahdollisuuteen. Vapaamuotoiset kommentit luokiteltiin seitsemään luokkaan seura-
vasti:

- 1) myymälä sunnuntaisin suljettu
- 2) aukiolopäätökset kunkin yrittäjän vastuulla
- 3) aukiolon lisääminen kannattamatonta (sunnuntaisin ja/tai arki-iltoina)
- 4) aukiololaki aiheuttanut erilaisia ongelmia
- 5) lisääntynyt aukiolo vaikuttanut omaan ja/tai työntekijöiden jaksamiseen
- 6) yhtenäisten aukioloaikojen puolesta
- 7) nykyinen käytäntö on hyvä.

Eniten kommentteja tuli aukiolon kannattamattomuudesta, sillä 52 (25 %) yrittäjän
mielestä joko sunnuntaiaukiolo tai arki-iltojen myöhäinen aukiolo ei ollut kannattavaa,
koska asiakkaita ei yksinkertaisesti ole ollut riittävästi. 15 yrittäjää kertoikin voitansa
halutessaan pitää vapaasti sunnuntaisin myymälänsä kiinni sen enempää syitä kertomatta
ja näistä kahdeksan pitikin myymälänsä sunnuntaisin suljettuna.

Muista aukioloaikaongelmista kertoi 26 (12 %) yrittäjää. Ongelmina mainittiin muun
muassa vihjailut vuokrasopimuksen jatkuvuuden kytkemisestä aukioloaikoihin, kaupp-
keskuksen halusta sanella aukioloajat, työntekijöiden haluttomuus työskennellä sunnun-
taisin, palvelutason heikentyminen ammattitaidottomien ja osa-aikaisten vastatessa
sunnuntaityöstä, häiriökäyttäytymisen lisääntyminen sekä asiakkaiden tietämättömyys
aukioloajoista.

Neljä yrittäjää oli erittäin tyytyväisiä yhtenäisiin aukioloaikoihin ja neljä muuta yrittäjää kertoi saaneensa yksinomaan positiivista palautetta nykyisestä aukiolokäytännöstä. Kahdeksan yrittäjää raportoi jonkinasteisesta joko yrittäjään itseensä tai hänen työntekijöihinsä liittyneestä jaksamisongelmasta.

4 MUUT TUTKIMUSTULOKSET

Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista (945/2007) sallii liikkeenharjoittamisen arkipäivisin kello 7.00–21.00 välisenä aikana, lauantaisin kello 7.00–18.00 ja sunnuntaisin kello 12.00–18.00, josta poikkeuksena ovat marraskuussa isänpäivän ja jouluaaton välinen aika, jolloin sunnuntaisin voi tehdä kauppaa kello 12.00–21.00 välisenä aikana. Edellisestä poiketen lääninhallitus voi erityisestä syystä sallia ammattimaisen vähittäiskaupan muinakin aikoina. Erityisenä syynä pidetään liikkeen sijaintiin, matkailuun, yleisötapahtumaan tai vastaavaan tilanteeseen liittyvää tekijää, joka vaikuttaa palveluiden kysyntään.

Varsinaisten aukioloaikojen lisäksi kyselyyn sisältyi myös aukioloaikoihin liittyviä päätöksentekomekanismeja kauppakeskustasolla. Tämä lisäksi tiedusteltiin työllistämiseen, vapaapäiväjärjestelyihin, henkilöresurssien riittävyyteen ja jaksamiseen liittyviä kokemuksia. Lopuksi vastaajat saivat kommentoida asiakkaiden suhtautumista laajennettuihin aukioloaikoihin.

4.1 Kauppakeskuksissa noudatettavat aukioloajat

Kyselylomaketta laadittaessa valittiin vaihtoehtoisiksi vastauksiksi asiantuntijahaastattelujen (ks. luku 2) perusteella kaksi yleisimmiksi oletettua kauppakeskusten aukioloaikaa, joiden lisäksi vastaajille annettiin mahdollisuus kirjoittaa edellisistä poikkeavat aukioloajat. Poikkeavia aukioloaikoja noudatti vastaajista 25 prosenttia, joten oli perusteltua luokitella nämä vastaukset aineistolähtöisesti. Luokittelusta syntyi kahdeksan lisäluokkaa (ks. taulukko 11). Kolme vastaajaa ei vastannut kysymykseen lainkaan ja muutama vastaus ei ollut selkokielineen.

Kauppakeskusten aukioloajat poikkesivat varsin paljon toisistaan. Taulukko 11 sisältää yleisimmät kauppakeskusten aukioloajat ja se osoittaa, että vain osa kauppakeskuksista oli siirtynyt noudattamaan maksimiaukioloaikoja (luokka 2) ja suurin osa oli pitäytynyt suppeammassa aukioloajoissa. Suosituin kauppakeskuksen aukioloaika oli arkisin kello 9–21, lauantaisin kello 9–18 ja sunnuntaisin kello 12–18 (luokka 1).

TAULUKKO 11. Kauppakeskusten yleisimmät aukioloajat

Luokka	Aukioloaika ma-pe, la, su	Yrittäjät (N = 212) %	Myymälä- päälliköt (N = 303) %	Kauppa- keskusjohto (N = 22) %
1	9-21, 9-18, 12-18	51	54	37
2	7-21, 7-18, 12-18	24	20	18
3	8-21(20), 8 (9)-18 (16), 12-18	3	6	18
4	10-19, 10-17 (16), 12-16	3	1	-
5	Lakia laajempi aukiolo	-	3	18
6	10-20, 10-18, 12-18	3	1	-
7	10-21, 10-18, 12-18	-	2	-
8	10-20, 10-16, 12-16	1	-	-
9	9-20, 9-18, 12-18 (16)	-	2	-
10	Muut/ei vastausta	15	11	9
	Yhteensä	100	100	100

Taulukon 11 sarakkeen 2 aukiolomerkinnöistä ensimmäinen tarkoittaa arkipäiviä maanantaista perjantaihin, keskimmäinen aika lauantaita ja viimeinen sunnuntaita. Mikäli sulkeissa on aukioloaika, se tarkoittaa, että tälle riville on sisällytetty myös ne myymälät, jotka noudattavat sulkeissa olevaa aukioloaikaa.

Aukiololakia laajemmasta aukiolosta raportoi kahdeksan myymäläpäällikköä ja neljä kauppakeskusjohtajaa. Tällöin yleisin aukioloaika oli arkisin klo 7-21, lauantaisin klo 7-21 ja sunnuntaisin klo 10-21 (4 kpl). Pääosin lakia laajempaa aukioloa sovelletaan siis lauantaisin ja sunnuntaisin. Tässä yhteydessä on huomioitava, että aukiololaki koskee myymälöiden aukioloaikoja eikä kauppakeskuksen aukioloaikoja. Monissa kauppakeskuksissa on tarjolla erilaisia harrastepalveluja ja ravintolatoimintaa, joiden aukioloa ei säädellä vähittäiskaupan aukiololaissa. Näiden palvelujen sijoittuminen kauppakeskuksiin voi osaltaan vaikuttaa kauppakeskusten yleisten tilojen aukiolon laajentamiseen. Taulukko myös osoittaa, että kauppakeskusten aukioloajat vaihtelivat varsin paljon, vaikkakin kaksi ylintä vaihtoehtoa olivat selvästi suosituimmat.

Vastaajilta tiedusteltiin näkemyksiä kauppakeskusten nykyisten aukioloaikojen supistamis- ja laajentamistarpeista (taulukko 12). Kauppakeskusjohto oli kokonaisuudessaan erittäin tyytyväinen nykyisiin aukioloaikoihin eikä aukiolon laajentamista pidetty kovinkaan tarpeellisena. Sen sijaan nykyisten aukioloaikojen supistamista vastusti yli 80 prosenttia. Yrittäjät ja myymäläpäälliköt olivat joko täysin tai suhteellisen tyytyväisiä nykyisiin aukioloaikoihin (> 60 %), mutta kolmannes oli tyytymättömiä. Suurin osa yrittäjistä ja myymäläpäälliköistä vastusti aukioloaikojen laajentamista nykyisestä ja supistamista toivoi molemmista ryhmistä yli 40 prosenttia.

TAULUKKO 12. Suhtautuminen kauppakeskuksen nykyisiin aukioloaikoihin ja niiden muuttamiseen

	Yrittäjät (N = 212) %	Myymäläpäälliköt (N = 303) %	Kauppakeskusjohto (N = 22) %
Olen tyytyväinen kauppakeskuksen nykyisiin aukioloaikoihin			
Täysin samaa mieltä	33	32	55
Osittain samaa mieltä	33	31	35
En samaa enkä eri mieltä	2	3	
Osittain eri mieltä	20	25	5
Täysin eri mieltä	11	8	5
En osaa sanoa	1	1	
Kauppakeskuksen aukioloaikoja voisi laajentaa nykyisestä			
Täysin samaa mieltä	4	5	14
Osittain samaa mieltä	3	8	14
En samaa enkä eri mieltä	6	8	14
Osittain eri mieltä	8	14	22
Täysin eri mieltä	74	62	36
En osaa sanoa	5	3	
Kauppakeskuksen aukioloaikoja voisi supistaa nykyisestä			
Täysin samaa mieltä	23	21	-
Osittain samaa mieltä	24	24	14
En samaa enkä eri mieltä	16	15	5
Osittain eri mieltä	11	12	9
Täysin eri mieltä	18	24	72
En osaa sanoa	8	4	-
Osa myymälöistä voisi noudattaa suppeampia aukioloaikoja kauppakeskuksen toiminnan häiriintymättä			
Täysin samaa mieltä	51	35	14
Osittain samaa mieltä	19	18	18
En samaa enkä eri mieltä	4	7	14
Osittain eri mieltä	6	11	14
Täysin eri mieltä	16	24	35
En osaa sanoa	4	5	5

Niin ikään yrittäjät ja myymäläpäälliköt olivat valmiita hyväksymään joillekin myymälöille suppeammat aukioloajat, kun kauppakeskusjohdosta näin ajatteli noin kolmannes. Sen sijaan kauppakeskusjohdosta noin puolet vastusti kauppakeskusten myymälöiden suppeampia aukioloaikoja, kun myymäläpäälliköistä vajaa kolmannes ja yrittäjistä viidennes vastusti niitä.

TAULUKKO 13. Kauppakeskuksen aukioloajoista päättävät tahot

	Yrittäjät, %	Myymälä- päälliköt, %	Kauppakeskus- johto, %
Yrittäjä- /kauppiasyhdistys	42	34	32
Kauppakeskusjohto	45	56	54
Muu tah	13	10	14
Yhteensä	100	100	100

Kauppakeskuksen aukioloajoista päättää tavallisimmin kauppakeskusjohto (taulukko 13). Kolmannes kaikista vastaajista nimeää päätöksentekijäksi kauppakeskuksessa toimivan kauppias- tai yrittäjäyhdistyksen. Muina päätöksentekijätahoina toimivat kauppakeskusjohto ja kauppiasyhdistys yhdessä, kauppakeskuksen omistajat ja kauppakeskuksissa toimivat yrittäjät. Muutama vastaaja mainitsee aukioloaikojen riippuvan asiakasmäärästä.

4.2 Myymälöissä noudatettavat aukioloajat

Myymälöiden noudattamat aukioloajat poikkesivat enemmän toisistaan kuin kauppakeskusten aukioloajat. Taulukossa 14 aukioloajat on luokiteltu ensin maksimiaukioloajan ja ennalta arvioidun toisen yleisen aukioloajan mukaan, sen jälkeen lopuista aukioloajoista on erotettu omiksi ryhmikseen ne aukioloajat, joissa myymälät ovat suljettuina säännöllisesti tai osan vuotta sunnuntaisin. Jäljelle jääneet aukioloajat on luokiteltu aukiolon alkamisajan mukaan riippumatta sulkemisajankohdasta, joka vaihteli huomattavasti myymälöittäin.

TAULUKKO 14. Myymälöiden yleisimmät aukioloajat

Aukioloaika	Yrittäjät, kpl	Yrittäjät, %	Myymälä- päälliköt, kpl	Myymälä- päälliköt, %
Maksimiaukioloaika	3	1	1	-
9–21, 9–18, 12–18	44	21	95	31
Sunnuntaisin suljettu	81	38	64	21
Osan vuotta sunnuntaisin auki	8	4	14	5
Muu aukiolo (7 pv/viikko)	58	27	114	38
alkaen klo 7 arkisin	-		2	
alkaen klo 8 arkisin	5		8	
alkaen klo 9 arkisin	6		19	
alkaen klo 10 arkisin	47		84	
alkaen klo 11 arkisin	-		1	
Muut/ei vastausta	18	9	15	5
Yhteensä	212	100	303	100

Taulukosta 14 ilmenee, että maksimiaukioloaikaa (ma–pe 7–21, la 7–18 ja su 12–18) noudatti vain neljä myymälää. Sen sijaan kello 9 avautuvia ja arki-iltaisin kello 21:een, lauantaisin kello 9–18 ja sunnuntaisin kello 12–18 välillä auki olevia myymälöitä oli 139 kpl. Sunnuntaisin oli suljettuina yrittäjävetoisista myymälöistä 38 prosenttia koko vuoden ja sen lisäksi neljä prosenttia osan vuotta. Myymäläpäälliköiden johtamista myymälöistä puolestaan 21 prosenttia oli sunnuntaisin suljettuina ja viisi prosenttia osan vuotta sunnuntaisin suljettuina. Ne myymälät, jotka olivat auki seitsemänä päivänä viikossa, aukesivat tavallisimmin arkiamuisin kello 9. Myös kello 10 oli tavallinen avaamisaika. Arkisin kello 7 avautui vain kaksi myymälää ja kello 8 vain 13 myymälää.

TAULUKKO 15. Myymälöiden sunnuntaiaukioloajat

Sunnuntain aukioloaika	Yrittäjät kpl	Yrittäjät %	Myymäläpäälliköt, kpl	Myymäläpäälliköt, %
Maksimiaukioloaika	3	3	1	1
9–21, 9–18, 12–18	44	44	95	48
Muu aukiolo	53	52	98	49
sunnuntai 12–16 (17)	32		60	
sunnuntai 12–18	21		38	
Sunnuntaisin laajempi aukiolo	1	1	4	2
Yhteensä	101	100	198	100

Taulukossa 15 tarkastellaan lähemmin joka päivä auki olevien myymälöiden sunnuntaiaukioloja. Sunnuntaisin maksimiaukioloaikaa (kello 12–18) noudatti yhteensä 202 myymälää (68 %). Hieman lyhyempiä aukioloaikoja (kello 12–16 tai 12–17) noudatti 92 myymälää. Vain viisi myymälää oli sunnuntaina auki poikkeusluvan turvin enemmän kuin kuusi tuntia. Yrittäjien ja myymäläpäälliköiden vetämien myymälöiden sunnuntain aukioloajoissa ei juuri ollut keskinäisiä eroja, silloin kuin myymälät ylipäänsä olivat auki. Kuten jo taulukko 7 vahvisti, yrittäjät pitivät suhteellisesti useammin myymälänsä suljettuina sunnuntaisin kuin myymäläpäälliköt.

4.3 Aukiolon vaikutukset henkilöresursseihin

Laajennettu aukiolo saattaa aiheuttaa monenlaisia vaikutuksia myymälöiden vapaapäiväjärjestelyihin ja henkilöresursseihin. Näiden kysymysten täsmälliset vastaukset löytyvät taulukoituina liitteestä 5.

Työntekijöiden ja myymäläesimiesten viikoittaiset vapaapäiväjärjestelyt sujuivat pääosin ongelmitta. Yrittäjävetoisissa myymälöissä vapaapäivien järjestäminen aiheutti kuitenkin enemmän ongelmia kuin myymäläpäälliköiden johtamissa myymälöissä. Yrittäjistä 40 prosenttia pystyi myös järjestämään oman viikoittaisen vapaapäivänsä, mutta 30 prosentille vapaapäivien järjestäminen tuotti ongelmia. Niin ikään sunnuntaityön järjestelyissä oli yrittäjillä (45 %) enemmän ongelmia kuin myymäläpäälliköillä (33 %).

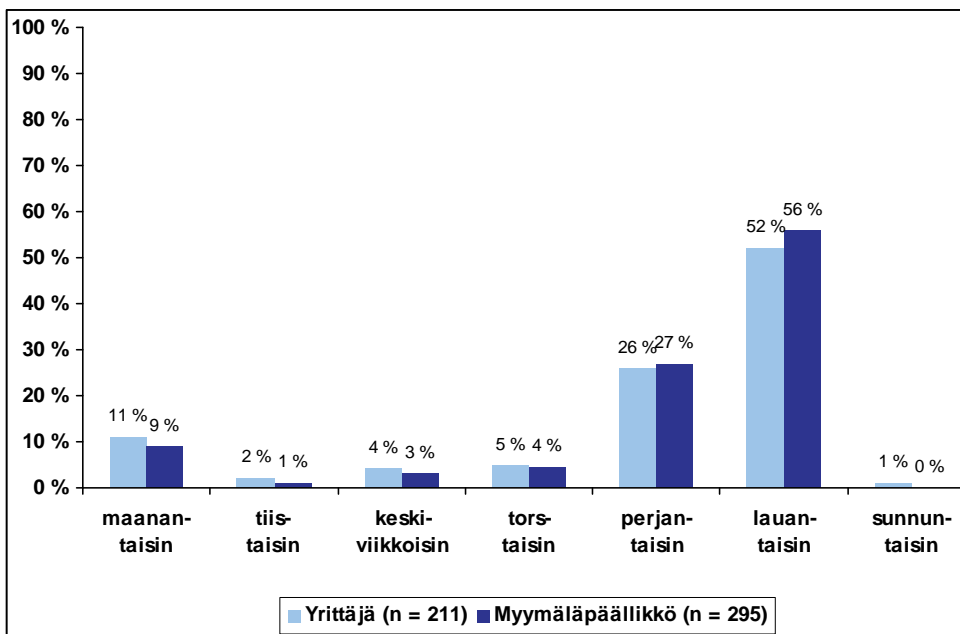
Aukiololaki ei ole johtanut uusien kokopäiväisten työntekijöiden palkkaamiseen laajassa mittakaavassa, sillä vain noin 10 prosenttia yrittäjistä ja myymäläpäälliköistä oli joko täysin tai osittain samaa mieltä väittämän kanssa. Myöskään myymälöiden työntekijöiden sijaisuusjärjestelyihin aukioloaikalaki ei ollut vaikuttanut. Sen sijaan 30 prosenttia yrittäjistä ja 46 prosenttia myymäläpäälliköistä arvioi, että uusia osa-aikaisia

työntekijöitä on palkattu aukioloaikojen laajentamisen seurauksena. Molemmat ryhmät myös katsoivat, että ammattitaitoisia työntekijöitä on ollut tarjolla riittävästi.

Työntekijöiden ja yrittäjien jaksamiseen aukioloilla näyttäisi olevan vaikutusta, sillä yrittäjistä peräti 60 prosenttia koki laajentuneen aukiolon heikentäneen omaa jaksamistaan. Vajaa puolet sekä yrittäjistä että myymäläpäälliköistä vahvisti myös työntekijöiden jaksamisen heikentyneen.

4.4 Asiakkaiden suhtautuminen laajennettuihin aukioloaikoihin

Kuva 3 havainnollistaa yrittäjien ja myymäläpäälliköiden näkemyksiä heidän oman myymälänsä vilkkaimmasta kaupantekopäivästä. Näitä päiviä olivat perjantait ja lauantait. Joissain myymälöissä kävi eniten asiakkaita maanantaisin, sen sijaan tiistai, keskiviikko tai torstai olivat harvoin viikon vilkkaimpia päiviä. Sunnuntai oli toistaiseksi ollut asiakasmäärältään vaatimaton päivä. Myös kauppakeskusjohdon mielestä perjantait ja lauantait olivat asiakasmääriltään kauppakeskusten vilkkaimmat päivät

KUVA 3. Eniten asiakkaita viikonpäivittäin

Vastaajille tarjottiin mahdollisuutta kertoa asiakkaiden kommentteja aukioloaikoihin avoimina vastauksina. Tätä oikeutta käytti yrittäjistä ja myymäläpäälliköistä yhteensä 365 vastaajaa eli 71 prosenttia. Vastaukset jaoteltiin viiteen eri luokkaan, joiden ulkopuolelle jäi 112 vastausta. Ulkopuolelle jätetyistä osa oli epäselviä ja osa lyhykäisydessään vaikeaselkoisia, kuten 'ihan ok'.

Kommentit asiakkaiden antamista palautteista luokiteltiin seuraavasti:

- ei palautetta
- positiivista palautetta
- epätietoisuutta aukioloajoista
- negatiivista palautetta
- ei tarvetta sunnuntai- aukioloihin.

Yhteensä 60 vastaajaa kertoi, että asiakkailta ei ollut tullut kerrassaan mitään palautetta aukioloajoista ja niiden muutoksista. Tyytyväisyydestään olivat asiakkaat kertoneet 132 myymälässä. Vastaajat kirjoittivat myös, että erilaista epätietoisuuden sävyttämää ihmettelyä aukioloaikoja kohtaan oli koettu 18 myymälässä. Negatiivisia kommentteja oli kuultu vain seitsemässä myymälässä. Yhteensä 36 myymälässä asiakkaat olivat kommentoineet, että sunnuntiaukioloa ei joko tarvita tai asiakkaat kokivat, etteivät jaksaa lähteä ostoksille sunnuntaisin, vaikka kaupat olisivatkin auki.

Kauppakeskusjohdon näkemykset jakautuivat lähinnä kahtia; osan mielestä pieniä myymälöitä ei kannata pitää auki sunnuntaisin ja osan mielestä asiakasmäärät olivat kasvaneet lisääntyneen aukiolon myötä.

5 YHTEENVETO

Selvityksen tavoitteena oli tutkia kaupan aukioloaikojen muutosta kauppakeskuksissa toimivien kauppiasyrittäjien, myymäläpäällikköjen ja kauppakeskusjohdon näkökulmasta. Selvitys kattoi muun muassa seuraavat teemat: yrittäjien kokemukset aukiololain 4. §:n soveltamisesta, kauppakeskusten ja siellä sijaitsevien yksittäisten myymälöiden aukioloajat, halukkuus laajentaa tai supistaa aukioloa nykyisestä, laajennetun aukiolon motiivit, aukioloaikoihin liittyvät päätöksentekomekanismit kauppakeskuksissa, työntekijöiden ja kauppiaiden vapaapäiväjärjestelyt sekä laajennetun aukiolon merkitys kaupan alan työllisyyteen. Aukiolon motiiveja selvitettyä tukeuduttiin aukiololain 4. §:ssä mainittuihin elinkeinonharjoittajan toiminnan laatuun, laajuuteen, kannattavuuteen ja muihin olosuhteisiin, joita olivat yrittäjän oma jaksaminen ja työn kuormitus sekä liikkeen avoinna pitämisen välttämättömyys kauppakeskuksen kannalta.

Selvitykseen kuului kolme sähköistä kyselyä, jotka kohdistettiin kauppakeskuksissa toimiville myymälöille, kauppakeskuksissa toimivien ketjujen ketjujohdolle ja kauppakeskusjohdolle. Myymälöille kohdistetun kyselyn vastausprosentti oli 20. Aineistosta poistettiin jälkikäteen erilaisia palveluja tarjoavat toimipisteet ja siten vastaajien yhteismäärä oli 515. Määrä koostui 212 yrittäjästä ja 303 myymäläpäällikköä. Kauppakeskusjohdolle suunnattuun kyselyyn vastasi 22 henkilöä. Vastausprosentti oli 38. Ketjujohdon kyselyyn vastasi vain seitsemän henkilöä, joten nämä vastaukset on pääosin jätetty raportin ulkopuolelle. Vastaukset käsiteltiin tilasto-ohjelmalla ja niiden merkitsevyys arvioitiin eri menetelmin.

Aukiololain 4. §:n vaikutuksia kauppakeskuksissa toimivien myymälöiden aukioloikäytäntöihin ja muuhun toimintaan tarkasteltaessa osoittautui, että yleisesti yrittäjien mielestä sunnuntai ei ollut kannattava kaupantekopäivä ja siksi lähes 40 prosenttia heistä piti sunnuntain vapaapäivänään. Mikäli myymälä oli yhden päivän viikossa suljettuna, tuo päivä oli lähes aina sunnuntai. Mikäli myymälä oli sunnuntaisin avoinna, aukioloaika oli yleisimmin kello 12–18.

Myymälöiden aukioloajoista ja -päivistä päätettiin kauppakeskuksissa pääosin yhdessä tai myymälöille oli annettu vapaat kädet aukioloaikojen järjestämisessä. Myös kauppakeskusjohdon päätös tai vuokrasopimus määrittivät aukioloaikoja. Sen sijaan kauppakeskuksen aukioloajoista päätti yleisimmin kauppakeskusjohto. Osa yrittäjistä katsoi, että kauppakeskuksissa uusi liikeaikalaki ja sen 4. § oli otettu sopuisasti vastaan, mutta vastaavasti sama määrä yrittäjiä oli kokenut niiden aiheuttavan ristiriitatilanteita. Noin 40 prosenttia yrittäjistä raportoi, että 4. §:ään oli vedottu, jotta yhteisistä aukioloajoista voitaisiin poiketa. Toisaalta noin kolmannes yrittäjistä oli kokenut aukiolokeskustelun kauppakeskuksen sisällä rakentavaksi.

Selvitys vahvistaa, että tähän kyselyyn vastanneista myymälöistä maksimiaukioloaikoja noudatettiin vain noin 20 prosentissa kauppakeskuksista ja vajaassa yhdessä prosentissa myymälöistä. Tämän lisäksi muutama myymälä oli sunnuntaisin avoinna yli kuusi tuntia. Muut kauppakeskukset ja niissä sijaitsevat myymälät olivat avoinna maksimiaukioloaikaa lyhyemmän ajan. Kauppakeskuksissa eri toimijat olivat varsin tyytyväisiä nykyisiin aukioloaikoihin, eikä aukioloaikoja pääsääntöisesti haluttu laajentaa. Aukioloaikojen supistamista koskien osaa myymälöistä kannatti noin 70 prosenttia yrittäjistä ja puolet myymäläpäälliköistä, mutta vain kolmannes kauppakeskusjohdosta.

Vapaapäiväjärjestelyt sujuivat laajennetuista aukioloajoista huolimatta varsin hyvin erityisesti myymäläpäällikköjen johtamissa myymälöissä. Yrittäjävetoisissa myymälöissä oli jonkin verran enemmän vapaapäivien järjestämiseen liittyviä ongelmia, etenkin yrittäjien omiin vapaapäiviin liittyviä, sillä neljännes yrittäjistä kertoi, että ei juuri ehdi pitää vapaapäiviä. Myös yrittäjien ja työntekijöiden jaksamista laajennettu aukiolo oli jossain määrin heikentänyt. Yrittäjät ja myymäläpäälliköt arvioivat, että kaupan aukiololain muutos ei juurikaan lisännyt kokopäiväisten työntekijöiden määrää, mutta uusia osa-aikaisia työntekijöitä palkattiin enemmän.

Asiakkaiden tyytyväisyydestä uusiin aukiolokäytäntöihin viestittiin yleisesti, joskin ensimmäisen vuoden aikana aukioloajat olivat herättäneet epätietoisuutta asiakkaissa ja osa asiakkaista oli kommentoinut niitä tarpeettomiksi. Jatkossa olisikin tärkeää kysyä myös suoraan asiakkailta heidän näkemyksiään kaupan aukioloaikoihin, sillä kauppa ei tule toimeen ilman asiakkaitaan ja on tärkeää, että kauppa palvelee asiakkaitaan juuri silloin kun he palvelua tarvitsevat. Toisaalta asiakkaat tarvitsevat aikaa tottuakseen uusiin aukiolokäytäntöihin (vrt. Lähteenmäki 2011).

Tässä selvityksessä keskityttiin kauppakeskusjohdon ja kauppakeskuksissa toimivien yrittäjien ja myymäläpäällikköiden mielipiteisiin aukioloaikakäytännöistä. Tämän lisäksi olisi tärkeää saada kaupan työntekijöiden ääni kuuluviin aukiolokysymyksissä.

LÄHDELUETTELO

Eduskunta, Kirjalliset kysymykset: KK 496/2010; KK 487/2010; KK 347/2010;
KK 993/2009

Erikoiskaupan Liitto ry. (2010) Erikoiskaupan aukioloaikakokemukset 2010 -selvitys
Hallituksen esitys HE 84/2009 vp

Kanji, G. K. (1999) 100 Statistical tests. Sage Publications.

Kaupan Liitto (2011) Kaupan uudet aukioloajat – Mitä yritykset ajattelevat?

Kauppakeskukset 2011, www.rakli.fi, luettu 30.3.2011 ja 3.6.2011

Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeiden aukioloajoista (945/2009)

Lähteenmäki, P. (2011) Ilta ja sunnuntai tyrmäsivät ärrän. *Talouselämä* 6/2011, ss. 26–27.

Suomen Kauppakeskusyhdistys ry (2010) Aukiolo kauppakeskuksissa -kysely
Talousvaliokunnan mietintö 16/2009 vp

Työelämä- ja tasa-arvolautakunnan lausunto (TyVL) 19/2009 vp

Vehkalahti, K. (2008) Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Tammi.
www.erikoiskaupanliitto.fi, luettu 14.12.2010

Haastattelut

Oksala, Tiina, toimitusjohtaja, Erikoiskaupan Liitto, 17.1.2011

Tiuraniemi, Juha, Suomen Kauppakeskusyhdistys ry, 5.1.2011

Kauppan aukioloajat

1. Toimin kauppakeskuksessa

- yksityisyrittäjänä
- franchising-yrittäjänä
- paikallisen yrityksen palveluksessa
- kansainvälisen tai suomalaisen ketjun/monimyymläyrytyksen palveluksessa
- julkisella palvelusektorilla
- muissa tehtävissä, missä? _____

2. Tehtäväni

- yrittäjä
- tavaratalojohtaja, myymäläpäällikkö tms.
- jokin muu, mikä? _____

3. Edustamani myymälän päätoimiala

- tavaratalo tai hypermarket
- päivittäistavarat
- muoti ja pukeutuminen (tekstiili, vaatteet, jalkineet)
- kauneus ja terveys (parturi, kampaamo, kosmetiikka, optiikka, terveystuote)
- vapaa-aika (urheilu, musiikki, lelut, pelit, askartelu, kirjat)
- kulta- ja kellomyymälä
- kodintekniikka, tietotekniikka
- huonekalut
- lahjatavara ja sisustaminen
- muu erikoiskauppa, mikä? _____
- muut kaupalliset palvelut, mitkä? _____
- muut palvelut, mitkä? _____

4. Edustamani myymälän työntekijämäärä tässä kauppakeskuksessa

- 1
- 2 - 5
- 6 - 10
- 11 - 20
- 21 - 50
- yli 50 henkilöä

5. Kauppakeskuksen sijainti

- Pääkaupunkiseutu
- Muu Uusimaa
- Länsi-Suomi
- Itä-Suomi
- Pohjois-Suomi

6. Kauppakeskus, jossa työskentelen

- on auki normaalisti arkipäivinä klo 7- 21, lauantaina klo 7-18 ja sunnuntaina klo 12-18
- on auki normaalisti arkipäivinä klo 9 -21, lauantaina klo 9-18 ja sunnuntaina klo 12-18
- aukioloajat poikkeavat yllämainituista seuraavasti: _____

7. Kauppakeskuksen aukioloajoista päättää

- yrittäjä-/kauppiasyhdistys
 kauppakeskuksen johto
 jokin muu taho, mikä? _____

8. Myymälä, jossa työskentelen

- on auki normaalisti arkipäivinä klo 7- 21, lauantaina klo 7-18 ja sunnuntaina klo 12-18
 on auki normaalisti arkipäivinä klo 9 -21, lauantaina klo 9-18 ja sunnuntaina klo 12-18
 aukioloajat poikkeavat yllämainituista seuraavasti: _____

9. Mikäli myymälä on suljettuna yhtenä tai useampana viikonpäivänä viikossa, viikonpäivät ovat

- sunnuntai
 maanantai
 tiistai
 keskiviikko
 torstai
 perjantai
 lauantai
 myymälä on auki kaikkina viikonpäivinä juhlapyyhiä lukuun ottamatta

10. Edustamani myymälän aukiolokäytäntö perustuu (valitse kaikki sopivat)

- kauppakeskuksessa yhteisesti päätettyyn yhtenäiseen aukioloaikaan
 vuokrasopimuksessa määriteltyyn aukioloaikaan
 kauppakeskusjohdon päättämään aukioloaikaan
 ketjujohdon päätökseen
 esimiehen päätökseen
 omaan päätökseen
 muuhun, mihin? _____

11. Kauppakeskuksen aukioloajat

Ota kantaa seuraaviin väittämiin.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Olen tyytyväinen kauppakeskuksen nykyisiin aukioloaikoihin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kauppakeskuksen aukioloaikoja voisi laajentaa nykyisestä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kauppakeskuksen aukioloaikoja voisi supistaa nykyisestä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Osa myymälöistä voisi noudattaa suppeampia aukioloaikoja kauppakeskuksen toiminnan häiriintymättä	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Edustamani myymälän aukioloajat

Ota kantaa seuraaviin väittämiin.

säännöksestä							
Uusi säännös on aiheuttanut erimielisyyttä kauppakeskuksen johdon ja myymälöiden kesken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Osa myymälöistä on vedonnut säännökseen poiketukseen yhteisistä aukioloajoista	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myymälät eivät ole vedonneet säännökseen, koska sen soveltaminen on hankalaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kauppakeskuksessa on yhdessä etsitty kannattavuutta lisääviä toimenpiteitä yhteisten aukioloaikojen mahdollistamiseksi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kauppakeskuksen toiminta on jatkunut kuten ennenkin ilman keskustelua uudesta säännöksestä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Eniten asiakkaita edustamassani myymälässä käy

- maanantaisin
- tiistaisin
- keskiviikkoisin
- torstaisin
- perjantaisin
- lauantaisin
- sunnuntaisin

17. Millaista palautetta asiakkaat ovat antaneet myymälässasi nykyisin käytössä olevista aukioloajoista?

18. Muita kommentteja ja kokemuksia sekä kauppakeskuksen että siellä sijaitsevien myymälöiden aukioloajoista vuoden 2010 alussa voimaan tulleen aukiololain jälkeen.

Kaupan aukioloajat, ketjujohto

1. Tehtäväni

- toimitusjohtaja/maajohtaja
- ketjun markkinointipäällikkö
- jokin muu, mikä? _____

2. Edustamani ketju toimii

- 1 - 5 kauppakeskuksessa
- 6 - 10 kauppakeskuksessa
- 11 - 15 kauppakeskuksessa
- 16 - 20 kauppakeskuksessa
- > 20 kauppakeskuksessa

3. Edustamani ketjun päätoimiala

- tavaratalo tai hypermarket
- päivittäistavarat
- muoti ja pukeutuminen (tekstiili, vaatteet, jalkineet)
- kauneus ja terveys (parturi, kampaamo, kosmetiikka, optikka, terveystuote)
- vapaa-aika (urheilu, musiikki, lelut, pelit, askartelu, kirjat)
- kulta- ja kellomyymälä
- kodintekniikka, tietotekniikka
- huonekalut
- lahjatavara ja sisustaminen
- muu erikoiskauppa, mikä? _____
- muut kaupalliset palvelut, mitkä? _____
- muut palvelut, mitkä? _____

4. Ketjun myymälät

- ovat auki normaalisti arkipäivinä klo 7- 21, lauantaina klo 7-18 ja sunnuntaina klo 12-18
- ovat auki normaalisti arkipäivinä klo 9 -21, lauantaina klo 9-18 ja sunnuntaina klo 12-18
- eivät noudata yhtenäisiä aukioloaikoja
- noudattavat seuraavia yllä mainituista poikkeavia aukioloaikoja: _____

5. Mikäli myymälät ovat suljettuina yhtenä tai useampana viikonpäivänä viikossa, viikonpäivät ovat pääsääntöisesti

- sunnuntai
- maanantai
- tiistai
- keskiviikko
- torstai
- perjantai
- lauantai
- myymälät ovat auki kaikkina viikonpäivinä juhlapyyhiä lukuun ottamatta

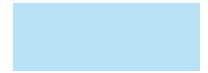
6. Ketjun myymälöiden aukioloajoista päättää

- ketjujohto
- ketjun myymäläpäälliköt
- kauppakeskusten yrittäjä-/kauppiasyhdistys
- kauppakeskusten johto
- jokin muu taho, mikä? _____

7. Tyytyväisyys aukioloaikoihin

Ota kantaa seuraaviin väittämiin.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Olen tyytyväinen ketjun myymälöiden nykyisiin aukioloaikoihin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ketjun myymälöiden aukioloaikoja voisi laajentaa nykyisestä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ketjun myymälöiden aukioloaikoja voisi supistaa nykyisestä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Osa ketjun myymälöistä voi noudattaa poikkeavia aukioloaikoja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ketjun myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa asiakaspalvelua	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ketjun myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä lisää kokonaisymyyntiä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ketjun myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä on kannattavaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ketjun myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa kilpailuasemaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ketjun myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä on perusteltua matkailijoiden vuoksi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ketjun myymälöiden toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää ainakin osa myymälöistä suljettuna yhtenä päivänä viikossa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ketjun						

9. Eniten asiakkaita edustamani ketjun myymälöissä käy pääsääntöisesti

- maanantaisin
- tiistaisin
- keskiviikkoisin
- torstaisin
- perjantaisin
- lauantaisin
- sunnuntaisin

10. Mikäli asiakkaita käy eri paikkakunnilla eniten eri viikonpäivinä, kirjoita tähän poikkeavat paikkakunnat ja päivät.

11. Mikäli ketjunne kokemukset sunnuntaiaukiolosta eroavat eri paikkakunnilla, niin miten?

12. Millaista palautetta asiakkaat ovat antaneet nykyisin käytössä olevista aukioloajoista?

13. Muita kommentteja ja kokemuksia ketjun myymälöiden aukioloajoista vuoden 2010 alussa voimaan tulleen aukiololain jälkeen.

Kaupan aukioloajat, kauppakeskusjohto

1. Tehtäväni

- kauppakeskusjohtaja
 jokin muu, mikä? _____

2. Toimin kauppakeskuksessa, jossa on

- 10 - 20 yritystä
 21 - 50 yritystä
 51 - 100 yritystä
 101 - 150 yritystä
 > 150 yritystä

3. Kauppakeskuksen vuotuinen kävijämäärä on

- < 1 miljoona asiakasta
 1 - 3 miljoonaa asiakasta
 4 - 10 miljoonaa asiakasta
 11 - 20 miljoonaa asiakasta
 > 20 miljoonaa asiakasta

4. Kauppakeskuksen sijainti

- pääkaupunkiseutu
 muu Uusimaa
 Länsi-Suomi
 Itä-Suomi
 Pohjois-Suomi

5. Kauppakeskus, jota johdan

- on auki normaalisti arkipäivinä klo 7- 21, lauantaina klo 7-18 ja sunnuntaina klo 12-18
 on auki normaalisti arkipäivinä klo 9 -21, lauantaina klo 9-18 ja sunnuntaina klo 12-18
 noudattaa seuraavia yllä mainituista poikkeavia aukioloaikoja: _____

6. Kauppakeskuksen aukioloajoista päättää

- yrittäjä-/kauppiasyhdistys
 kauppakeskuksen johto
 jokin muu taho, mikä? _____

7. Kauppakeskuksessa sijaitsevat myymälät

- ovat auki normaalisti arkipäivinä klo 7- 21, lauantaina klo 7-18 ja sunnuntaina klo 12-18
 ovat auki normaalisti arkipäivinä klo 9 -21, lauantaina klo 9-18 ja sunnuntaina klo 12-18
 noudattavat omia aukioloaikojaan oman harkintansa mukaan
 noudattavat yhteisesti päätettyä seuraavaa aukioloaika: _____

8. Mikäli osa myymälöistä on suljettuna yhtenä tai useampana viikonpäivänä viikossa, viikonpäivät ovat

- sunnuntai
 maanantai
 tiistai
 keskiviikko
 torstai
 perjantai
 lauantai

myymälät ovat avoinna kaikkina viikonpäivinä juhlapäiviä lukuun ottamatta

9. Myymälöiden aukiolokäytäntö perustuu yleisimmin (valitse kaikki sopivat)

- kauppakeskuksessa yhteisesti päätettyyn yhtenäiseen aukioloaikaan
 vuokrasopimuksessa määriteltyyn aukioloaikaan
 kauppakeskusjohdon päättämään aukioloaikaan
 ketjujohdon päättämään aukioloaikaan
 kaupan esimiesten tai kauppiasyrittäjien päätökseen
 muuhun, mihin? _____

10. Kauppakeskuksen aukioloajat

Ota kantaa seuraaviin väittämiin.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Olen tyytyväinen kauppakeskuksen nykyisiin aukioloaikoihin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kauppakeskuksen aukioloaikoja voisi laajentaa nykyisestä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kauppakeskuksen aukioloaikoja voisi supistaa nykyisestä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Osa myymälöistä voisi noudattaa suppeampia aukioloaikoja kauppakeskuksen toiminnan häiriintymättä	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Myymälöiden aukioloajat

Ota kantaa seuraaviin väittämiin.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Olen tyytyväinen myymälöiden nykyisiin aukioloaikoihin	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa asiakaspalvelua	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä lisää kokonaisu-myyntiä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä on kannattavaa kauppakeskuksen kannalta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myymälöiden						

aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa kilpailuasemaa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myymlöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä on perusteltua matkailijoiden vuoksi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myymlöiden toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää jotkut myymälät suljettuina yhtenä päivänä viikossa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myymlöiden toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää jotkut myymälät avoinna joinain päivinä kauppakeskuksen aukioloaikaa lyhyemmän ajan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Myymlöiden toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää jotkut myymälät avoinna joinain päivinä kauppakeskuksen aukioloaikaa pidemmän ajan	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12. Eniten asiakkaita kauppakeskuksessa käy

- maanantaisin
- tiistaisin
- keskiviikkoisin
- torstaisin
- perjantaisin
- lauantaisin
- sunnuntaisin

13. Millaista palautetta asiakkaat ovat antaneet nykyisin käytössä olevista aukioloajoista?

14. Muita kommentteja ja kokemuksia sekä kauppakeskuksen että siellä sijaitsevien myymälöiden aukioloajoista vuoden 2010 alussa voimaan tulleen aukiololain jälkeen.

Aukioloaikojen vaikutus asiakaspalveluun, kokonaismyyntiin, kilpailuun ja matkailuun

	Yrittäjä (N = 212)	Tavaratalojohtaja, myymäläpäällikkö (N = 303)	Kauppa-keskusjohto (N = 22)	Ketjujohto (N = 7)
	Olen tyytyväinen myymälän nykyisiin aukioloaikoihin	Olen tyytyväinen myymälän nykyisiin aukioloaikoihin	Olen tyytyväinen myymälöiden nykyisiin aukioloaikoihin	Olen tyytyväinen ketjun myymälöiden nykyisiin aukioloaikoihin
Täysin samaa mieltä	40 % (85)	33 % (100)	18 % (4)	
Osittain samaa mieltä	26 % (54)	29 % (88)	46 % (10)	72 % (5)
En samaa enkä eri mieltä	1 % (2)	3 % (8)		
Osittain eri mieltä	19 % (40)	27 % (81)	27 % (6)	14 % (1)
Täysin eri mieltä	13 % (28)	8 % (24)	9 % (2)	14 % (1)
En osaa sanoa	1 % (1)	0,3 % (1)		
	Myymälän aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa asiakaspalvelua	Myymälän aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa asiakaspalvelua	Myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa asiakaspalvelua	Ketjun myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa asiakaspalvelua
Täysin samaa mieltä	14 % (29)	26 % (79)	68 % (15)	14 % (1)
Osittain samaa mieltä	22 % (46)	25 % (75)	23 % (5)	43 % (3)
En samaa enkä eri mieltä	7 % (15)	9 % (27)	9 % (2)	
Osittain eri mieltä	23 % (49)	22 % (66)		
Täysin eri mieltä	32 % (66)	17 % (49)		29 % (2)
En osaa sanoa	2 % (4)	1 % (4)		14 % (1)
	Myymälän aukiolo kaikkina viikonpäivinä lisää kokonaismyyntiä	Myymälän aukiolo kaikkina viikonpäivinä lisää kokonaismyyntiä	Myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä lisää kokonaismyyntiä	Ketjun myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä lisää kokonaismyyntiä
Täysin samaa mieltä	10 % (21)	19 % (57)	50 % (11)	29 % (2)
Osittain samaa mieltä	10 % (21)	18 % (56)	18 % (4)	42 % (3)
En samaa enkä eri mieltä	9 % (18)	8 % (23)	9 % (2)	
Osittain eri mieltä	21 % (44)	28 % (85)	18 % (4)	
Täysin eri mieltä	48 % (99)	26 % (77)	5 % (1)	29 % (2)
En osaa sanoa	2 % (5)	1 % (2)		
	Myymälän aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa kilpailuasemaa	Myymälän aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa kilpailuasemaa	Myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa kilpailuasemaa	Ketjun myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä parantaa kilpailuasemaa
Täysin samaa mieltä	12 % (25)	28 % (83)	73 % (16)	14 % (1)
Osittain samaa mieltä	23 % (48)	23 % (70)	27 % (6)	57 % (4)
En samaa enkä eri mieltä	11 % (22)	13 % (38)		
Osittain eri mieltä	19 % (40)	21 % (64)		
Täysin eri mieltä	33 % (68)	14 % (42)		29 % (2)
En osaa sanoa	3 % (6)	2 % (5)		
	Myymälän aukiolo kaikkina viikonpäivinä on perusteltua matkailijoiden vuoksi	Myymälän aukiolo kaikkina viikonpäivinä on perusteltua matkailijoiden vuoksi	Myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä on perusteltua matkailijoiden vuoksi	Ketjun myymälöiden aukiolo kaikkina viikonpäivinä on perusteltua matkailijoiden vuoksi
Täysin samaa mieltä	6 % (13)	12 % (37)	46 % (10)	
Osittain samaa mieltä	16 % (33)	19 % (56)	23 % (5)	43 % (3)
En samaa enkä eri mieltä	11 % (23)	9 % (28)	9 % (2)	14 % (1)
Osittain eri mieltä	17 % (35)	22 % (67)	14 % (3)	14 % (1)
Täysin eri mieltä	45 % (94)	32 % (95)	9 % (2)	29 % (2)
En osaa sanoa	5 % (10)	6 % (17)		

	Yrittäjä (N = 212)	Tavaratalojohtaja, myymäläpäällikkö (N = 303)	Kauppakeskusjohto (N = 22)	Ketjujohto (N = 7)
	Myymälän toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää myymälä avoinna joinain päivinä kauppakeskuksen aukioloaikaa lyhyemmän ajan	Myymälän toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää myymälä avoinna joinain päivinä kauppakeskuksen aukioloaikaa lyhyemmän ajan	Myymälöiden toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää jotkut myymälät avoinna joinain päivinä kauppakeskuksen aukioloaikaa lyhyemmän ajan	Ketjun myymälöiden toiminnan laajuus huomioiden olisi perusteltua pitää ainakin osa myymälöistä avoinna joinain päivinä kauppakeskuksen aukioloaikaa lyhyemmän ajan
Täysin samaa mieltä	53 % (109)	39 % (117)	32 % (7)	29 % (2)
Osittain samaa mieltä	20 % (42)	18 % (55)	14 % (3)	43 % (3)
En samaa enkä eri mieltä	5 % (11)	11 % (31)	4 % (1)	
Osittain eri mieltä	6 % (13)	6 % (17)	27 % (6)	14 % (1)
Täysin eri mieltä	11 % (23)	20 % (61)	23 % (5)	14 % (1)
En osaa sanoa	5 % (10)	6 % (18)		
	Myymälän toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää myymälä avoinna joinain päivinä kauppakeskuksen aukioloaikaa pidemmän ajan	Myymälän toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää myymälä avoinna joinain päivinä kauppakeskuksen aukioloaikaa pidemmän ajan	Myymälöiden toiminnan laajuus huomioiden on perusteltua pitää jotkut myymälät avoinna joinain päivinä kauppakeskuksen aukioloaikaa pidemmän ajan	Ketjun myymälöiden toiminnan laajuus huomioiden olisi perusteltua pitää ainakin osa myymälöistä avoinna joinain päivinä kauppakeskuksen aukioloaikaa pidemmän ajan
Täysin samaa mieltä	10 % (21)	13 % (38)	54 % (12)	
Osittain samaa mieltä	11 % (22)	11 % (33)	14 % (3)	
En samaa enkä eri mieltä	6 % (13)	8 % (25)	18 % (4)	
Osittain eri mieltä	7 % (15)	11 % (32)	14 % (3)	14 % (1)
Täysin eri mieltä	60 % (124)	51 % (151)		86 % (6)
En osaa sanoa	6 % (12)	6 % (19)		

Aukioloaikojen vaikutus henkilöresursseihin ja vapaapäiviin

	Yrittäjä (N = 212)	Tavaratalojohtaja, myymäläpäällikkö (N = 303)
Työntekijöiden viikoittaiset vapaapäiväjärjestelyt sujuvat ongelmitta		
Täysin samaa mieltä	33 % (70)	42 % (127)
Osittain samaa mieltä	21 % (45)	23 % (69)
En samaa enkä eri mieltä	3 % (7)	2 % (5)
Osittain eri mieltä	15 % (32)	24 % (72)
Täysin eri mieltä	20 % (41)	8 % (25)
En osaa sanoa	2 % (3)	0,3 % (1)
Ei koske edustamaani myymälää	6 % (13)	1 % (3)
Esimiesten viikoittaiset vapaapäiväjärjestelyt sujuvat ongelmitta		
Täysin samaa mieltä	26 % (54)	40 % (122)
Osittain samaa mieltä	14 % (29)	24 % (72)
En samaa enkä eri mieltä	7 % (14)	3 % (9)
Osittain eri mieltä	12 % (24)	21 % (64)
Täysin eri mieltä	20 % (42)	8 % (25)
En osaa sanoa	3 % (7)	1 % (3)
Ei koske edustamaani myymälää	18 % (37)	2 % (7)
Kauppiaaryrittäjän viikoittaiset vapaapäivät sujuvat ongelmitta		
Täysin samaa mieltä	27 % (56)	13 % (39)
Osittain samaa mieltä	14 % (30)	4 % (12)
En samaa enkä eri mieltä	5 % (11)	5 % (14)
Osittain eri mieltä	13 % (27)	5 % (15)
Täysin eri mieltä	32 % (66)	2 % (7)
En osaa sanoa	2 % (5)	37 % (107)
Ei koske edustamaani myymälää	7 % (15)	34 % (99)
Sunnuntaityön järjestelyt sujuvat ongelmitta		
Täysin samaa mieltä	17 % (35)	34 % (102)
Osittain samaa mieltä	11 % (23)	18 % (54)
En samaa enkä eri mieltä	2 % (4)	5 % (16)
Osittain eri mieltä	16 % (32)	22 % (64)
Täysin eri mieltä	29 % (60)	12 % (37)
En osaa sanoa	9 % (19)	1 % (3)
Ei koske edustamaani myymälää	16 % (34)	8 % (23)
Aukioloaikojen laajentamisen seurauksena on palkattu uusia kokopäiväisiä työntekijöitä		
Täysin samaa mieltä	6 % (12)	4 % (12)
Osittain samaa mieltä	6 % (12)	5 % (15)
En samaa enkä eri mieltä	7 % (14)	8 % (24)
Osittain eri mieltä	5 % (11)	8 % (24)
Täysin eri mieltä	38 % (77)	42 % (124)
En osaa sanoa	8 % (17)	2 % (6)
Ei koske edustamaani myymälää	30 % (61)	31 % (90)

	Yrittäjä (N = 212)	Tavaratalojohtaja, myymäläpäällikkö (N = 303)
Aukioloaikojen laajentamisen seurauksena on palkattu uusia osa-aikaisia työntekijöitä		
Täysin samaa mieltä	13 % (27)	22 % (66)
Osittain samaa mieltä	17 % (35)	24 % (70)
En samaa enkä eri mieltä	5 % (9)	4 % (12)
Osittain eri mieltä	5 % (10)	6 % (17)
Täysin eri mieltä	27 % (54)	24 % (72)
En osaa sanoa	7 % (15)	1 % (4)
Ei koske edustamaani myymälää	26 % (53)	19 % (57)
Aukioloaikojen laajentamisen seurauksena on uudistettu sijaisuusjärjestelyjä		
Täysin samaa mieltä	6 % (13)	7 % (21)
Osittain samaa mieltä	13 % (27)	20 % (58)
En samaa enkä eri mieltä	10 % (20)	10 % (31)
Osittain eri mieltä	6 % (11)	7 % (21)
Täysin eri mieltä	23 % (46)	22 % (64)
En osaa sanoa	10 % (21)	4 % (13)
Ei koske edustamaani myymälää	32 % (65)	30 % (88)
Myymälään on löytynyt riittävästi ammattitaitoisia työntekijöitä		
Täysin samaa mieltä	28 % (58)	38 % (112)
Osittain samaa mieltä	23 % (47)	32 % (96)
En samaa enkä eri mieltä	7 % (14)	6 % (17)
Osittain eri mieltä	12 % (25)	10 % (31)
Täysin eri mieltä	13 % (26)	9 % (26)
En osaa sanoa	4 % (8)	1 % (2)
Ei koske edustamaani myymälää	14 % (29)	5 % (15)
Aukioloaikojen laajentaminen on heikentänyt henkilökunnan jaksamista		
Täysin samaa mieltä	28 % (57)	19 % (57)
Osittain samaa mieltä	18 % (36)	29 % (86)
En samaa enkä eri mieltä	10 % (20)	11 % (33)
Osittain eri mieltä	6 % (13)	8 % (24)
Täysin eri mieltä	11 % (23)	14 % (43)
En osaa sanoa	9 % (18)	3 % (9)
Ei koske edustamaani myymälää	18 % (37)	16 % (47)
Aukioloaikojen laajentaminen on heikentänyt kauppiasyrittäjän jaksamista		
Täysin samaa mieltä	43 % (89)	6 % (19)
Osittain samaa mieltä	18 % (36)	7 % (21)
En samaa enkä eri mieltä	7 % (15)	10 % (30)
Osittain eri mieltä	6 % (12)	3 % (9)
Täysin eri mieltä	7 % (15)	5 % (13)
En osaa sanoa	5 % (10)	27 % (80)
Ei koske edustamaani myymälää	14 % (28)	42 % (123)

Kauppa- ja kulutuslain soveltaminen kauppa- ja kulutuskeskuksissa. Aukioloajat, niistä sopiminen ja lain 4. §:n soveltaminen
Raija Järvinen, Erja Pylvänäinen

KULUTTAJATUTKIMUSKESKUS

Kaikukatu 3, 00530 Helsinki
PL 5, 00531 Helsinki
Puh. 010 605 9000
Faksi (09) 876 4374
www.kuluttajatutkimuskeskus.fi